

TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.

**UYGUN YATIRIM ALANLARI
ARAŞTIRMASI**

NEVŞEHİR

YUYAA/99-3-5

**HAZIRLAYAN
LEYLA DOLUN
KIDEMLİ UZMAN**

ARAŞTIRMA MÜDÜRLÜĞÜ

**Mart 1999
ANKARA**

TKB MATBAASI

	Sayfa no.
İÇİNDEKİLER	
TABLolar LİSTESİ	
GİRİŞ	1
NEVŞEHİR İLİNE AİT GENEL BİLGİLER	2
1.COĞRAFI KONUM VE İKLİM ÖZELLİKLERİ.....	3
1.1 Coğrafi konum ve Doğal Yapı.....	3
1.2 İklim Özellikleri ve Bitki Örtüsü.....	3
2. ULAŞIM ve ENERJİ.....	4
2.1 Ulaşım.	4
2.2 Enerji	4
3.EKONOMİK VE SOSYAL YAPI.	5
3.1 Nüfus	5
3.2 İstihdam.	7
3.3 Eğitim... ..	8
3.4 Sağlık	9
3.5 Tarımsal ve Hayvansal Etkinlikler ve Ormancılık	10
3.5.1 Bitkisel Üretim	10
3.5.2 Hayvancılık	16
3.5.3 Ormancılık	18
3.6 Madencilik	19
3.7 İmalat Sanayii	19
3.8 Turizm.	24
3.9 Teşvik Durumu.	26
3.10 Ticaret, Bankacılık ve Gelir Durumu	27
3.11 Yatırımlarda Devlet Yardımları	31
4. ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ DEĞERLENDİRME KRİTERLERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI.....	43
4.1 Değerlendirme Kriterleri	43
4.2 Uygun Yatırım Konuları.	45
4.2.1 Doğal Kaynak Potansiyelini Değerlendirmeye Yönelik Yatırımlar	45
4.2.2 Talebi Karşılamaya Yönelik Yatırımlar.....	46
4.3 Değerlendirme Kriterlerine Göre Önerilerin Sınıflandırılması	47
5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	53
YARARLANILAN KAYNAKLAR	55

TABLolar LİSTESİ

	SAYFA NO
TABLO 1 : İl Merkezinin Diğer İlçelere ve Önemli Merkezlere Uzaklığı4
TABLO 2 : İl Elektrik Enerjisi Tüketiminin Abone Gruplarına Göre Dağılımı ile Türkiye Geneli İçindeki Yeri (MWh)5
TABLO 3 : Sayım Yılları İtibarıyla Türkiye ve Nevşehir İl Nüfusu-Nüfus Artış Hızları6
TABLO 4 : İl Nüfusunun İlçelere Göre Dağılımı ve Nüfus Yoğunluğu6
TABLO 5 : Nevşehir İl İktisaden Faal Nüfusunun Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı ,Bölge ve Türkiye Karşılaştırması7
TABLO 6 : Okur-Yazarlık ve Bitirilen Son Öğretim Kurumuna Göre Nüfus Türkiye ve İç Anadolu Bölgesi ile Karşılaştırma9
TABLO 7 : 1998-99 Eğitim ve Öğretim Yılında Nevşehir İl Okul , Öğrenci ve Öğretmen Sayıları9
TABLO 8 : Nevşehir İl Yataklı Tedavi Kurumlarının Yatak ve Hekim Sayıları ve Faaliyetleri9
TABLO 9 : Nevşehir İl Arazi Kullanılış Biçimi (Da)10
TABLO 10 : Nevşehir ili Bitkisel Üretim Değerleri (1994-1996)11
TABLO 11 : Nevşehir İl Tarla Ürünleri Ekim Alanı ve Üretim Miktarı (1994-1996)12
TABLO 12 : Nevşehir İl Meyve Ürünleri Üretimi ve Ağaç sayısının gelişimi13
TABLO 13 : Nevşehir İl Sebze Ürünleri Üretim Durumu (1994-1996)14
TABLO 14 : Nevşehir İl Tarımsal Araç ve Gereç Sayısı (1996)15
TABLO 15 : İl Gübre Kullanımının yıllar itibarıyla gelişimi15
TABLO 16 : Nevşehir İl Hayvan Varlığının yıllar itibarıyla gelişimi (Adet)16
TABLO 17 : Yıllar İtibarıyla Nevşehir İl Sağılan ve Kesilen Hayvan Sayıları (Baş)17
TABLO 18 : Yıllar itibarıyla Nevşehir İl Hayvansal Ürünler Üretimi (Ton)17

TABLO 19 :	Ormancılık Faaliyetleri (1997)18
TABLO 20 :	İl Orman Ürünleri Üretimi (1994-1997)18
TABLO 21:	Nevşehir ilinde üretim yapan Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Kuruluşları 199820
TABLO 22 :	Nevşehir İli İmalat Sanayiinde Faaliyet Gösteren Kuruluşların Sektör, Üretim Konusu, Üretim Kapasitesi ve İstihdam Durumu21
TABLO 23 :	Nevşehir İli Küçük Sanayi Siteleri23
TABLO 24 :	Nevşehir İli Sanayi sektörü Hasılasının yıllar itibarıyla gelişimi ve Türkiye ve İç Anadolu Bölgesi içindeki Yeri24
TABLO 25 :	Nevşehir İline Verilen Teşvik Belgelerinin Türkiye ve İç Anadolu Bölgesi ile Karşılaştırılması(Cari fiy. Milyar TL.)26
TABLO 26 :	Nevşehir ili Toplam Banka Mevduat Hacminin Türkiye Geneli İçindeki yeri 1996-9728
TABLO27 :	Nevşehir İli Toplam Banka Kredi Hacminin Türkiye Genelindeki Yeri 1996-199728
TABLO 28 :	Nevşehir İli Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının Yıllar itibarıyla Gelişimi (Milyon TL)29
TABLO 29 :	Nevşehir İli Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (1987 Yılı Üretici Fiyatlarıyla)30
TABLO 30 :	Nevşehir İli GSYİH'sının Türkiye ve İç Anadolu Bölgesi İçindeki Yeri (1987 Yılı Üretici Fiyatlarıyla) (Milyon TL)31
TABLO 31 :	Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi48
TABLO 32 :	İmalat Sanayiinde yapılabilecek Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi49
TABLO 33 :	Önerilen Yatırım Konularının Tahmini Yatırım Tutarı ve İstihdam Durumu52

GİRİŞ

Ülkemizin kalkınabilmesinde tarımsal etkinliklerin yanı sıra sanayileşme sürecinde gerçekleştirilen atılımlar ve mevcut kaynakların rasyonellik ve verimlilik anlayışı içinde tahsisi, kritik önem taşımaktadır. Sanayileşme sürecinde mevcut sanayi yapısının geliştirilmesine ilave olarak, geleceğe yönelik yeni endüstrilerin devreye sokulması doğrultusunda gerekli araştırma ve incelemelerin yapılması kaçınılmazdır.

Bu bağlamda, yeni tesis edilecek sanayi işletmeleri için bölge, ülke ve uluslararası pazarlar bazında arz – talep analizi yapılması, sanayi kolları arasındaki dikey ve yatay entegrasyon koşullarının incelenmesi ve bu amaçla kurulacak olan sanayinin ileri ve geri bağlantılarının araştırılması, hammadde kaynaklarına ve pazara yakınlık gibi faktörlerin göz önüne alınarak rasyonel kuruluş yerinin tespiti, optimum ölçek büyüklüğü ile uygun teknolojinin belirlenmesi ve yörenin işgücü potansiyelinin ve buna bağlı olarak istihdam imkanlarının incelenmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışma, iktisadi ve sosyal yapısı ağırlıklı olarak tarımsal kaynak potansiyeline dayalı olan NEVŞEHİR ilinin tarımsal ve endüstriyel üretim yapısının alternatif üretim konularıyla zenginleştirilmesi hususunda ortaya çıkan zorunluluktan hareketle, çeşitli bulguları değerlendirme, atıl durumdaki kaynakları ekonomiye kazandırma ve bunların ışığında yapılacak değerlendirmelerle, uygun yatırım konularını belirlemeye yöneliktir.

Nevşehir ili genelinde yapılan incelemeler sonucunda öngörülen yatırım konuları, bir ön değerlendirme egzersizi niteliğinde olup yatırımlara ve/veya yeni üretim sahalarına yönelme kararı verildiği takdirde, konu ile ilgili daha detaylı araştırmaların yapılması ve fizibilite etütlerinin hazırlanması gerekmektedir.

NEVŞEHİR İLINE AİT GENEL BİLGİLER

<i>Yüzölçümü</i>	<i>5.467 km²</i>
<i>Nüfusu (1990)</i>	<i>289.509</i>
<i>Rakım</i>	<i>1.150 m.</i>
<i>Yıllık ortalama nüfus artış hızı</i>	<i>%0.833</i>
<i>Nüfus yoğunluğu</i>	<i>53</i>
<i>Okur – yazarlık oranı</i>	<i>%82.53</i>
<i>Kişi başına elektrik tüketimi (1997)</i>	<i>1.134kWh</i>
<i>İktisaden faal nüfusun tarım sektöründeki payı</i>	<i>% 69.28</i>
<i>İktisaden faal nüfusun sanayi sektöründeki payı</i>	<i>% 5</i>
<i>Fakülte ve Yüksekokul bitirenlerin okul bitirenlere oranı</i>	<i>%3.12</i>
<i>Sanayi üretim değerinin Türkiye sanayi üretim değeri içindeki payı (1996)</i>	<i>%0.16</i>
<i>İle verilen yatırım teşvik belgelerinin toplam yatırım tutarı (1996)</i>	<i>4.596mil. TL.</i>
<i>Banka şube sayısı (1997)</i>	<i>35</i>
<i>İl GSYİH'sının Türkiye GSYİH'sı içindeki payı (1997)</i>	<i>% 0,5</i>
<i>Toplam banka mevduatının Türkiye toplam banka mevduatı içindeki payı (1997)</i>	<i>%0.23</i>
<i>Toplam banka kredilerinin Türkiye toplam banka kredileri içindeki payı (1997)</i>	<i>% 0,10</i>

1. COĞRAFİ KONUM VE DOĞAL YAPI

1.1. Coğrafi Konum ve Doğal Yapı

Nevşehir ili coğrafi konum itibarıyla Kızılırmak havzasında Kırşehir, Yozgat, Kayseri Niğde, Aksaray illeri arasında yer alan volkanik oluşumlar üzerine yerleşmiş bir ilimizdir. İl 38° 12' ve 39° 20' kuzey enlemleriyle, 34° 11' ve 35° 6' doğu boylamları arasında ve denizden 1.150 metre yükseklikte yer alır. İlin yüzölçümü 5.467 km² dir ve ülke topraklarının binde 7'sini kaplar.

İl, Güvercinlik Dağından Kızılırmak'a inen küçük bir akarsu boyunda, Kahveci Dağının yamacında kurulmuştur. Nevşehir ili toprakları ortasından doğu batı doğrultusunda geçen ve yer tabanı alüvyonlu ova görünüşlü olan Kızılırmak vadisiyle ikiye bölünür. Güneyde, Üçüncü zaman sonu ile Dördüncü zaman başı arasında meydana gelen volkanlaşmanın yaydığı lav ve tüflerden oluşmuş bir yayla görünümündedir. Ürgüp yaylası üzerinde aynı yapıda dağlar (Nevşehir'in güney doğusunda Oğla Dağı 1633 m, Derinkuyu-Acıgöl arasında Erdaş Dağı 1966 m) yer alır; araya dibi alüvyonlu küçük ova çanakları girer. İlin en alçak kesimi Kızılırmak vadisidir, taban yükseltisi 800-900 m arasında değişir. Arasında tortul kireçli tabakalarında görüldüğü tuf alanı, aşınma etkisi ile iyice kazılmış ve peri bacaları olarak adlandırılan oluşumlar meydana gelmiştir. Yörenin yeraltı şehirleri ve kilise kalıntıları bu tabakalar içinde yer alır.

1.2. İklim Özellikleri ve Bitki Örtüsü

İklim bakımından yöre sert step iklimi karakteri gösterir. Yazlar sıcak ve kurak , kışlar soğuk ve yağışlıdır. Yapılan gözlemlere göre , en soğuk ayın sıcaklığı 0.1 °C en sıcak ayın ki 21.30 °C , en düşük ve en yüksek sıcaklıklar - 23.6 °C ve 37.6 °C , yıllık ortalama yağış 386 mm, en yağışlı günler sayısı 97 dir. Yağışlar mevsimlere ; kış % 35, ilkbahar % 39.5 , yaz % 12.5 ,sonbahar %13 şeklinde dağılır. Karla kaplı günlerin oranı % 35.4 , karlı günlerin oranı %17.7 dir.

Doğal bitki örtüsü steptir. Ormanlara ancak dağ yamaçlarında küçük topluluklar halinde rastlanır. Köy çevrelerindeki ovalarda söğüt ve kavak ağaçları yetişir.

2. ULAŞIM ve ENERJİ

2.1. Ulaşım

Nevşehir ili, turizm bölgesi olması nedeniyle ulaşım imkânları nispeten gelişmiş bir ilimizdir. Karayolları yanında ,1998 Kasım ayında açılışı yapılan Gülşehir ilçesine bağlı Tuzköy'de bulunan havaalanı ile hava ulaşımının da önem kazanması beklenmektedir.

1996 yılı verilerine göre, Nevşehir il sınırları içinde , TCK asfalt yol uzunluğu 516 km; Köy Hizmetleri asfalt yol uzunluğu 864 km. ve toplam köy yolu uzunluğu 1.789 km şeklindedir.

TABLO 1 : İL MERKEZİNİN ÖNEMLİ MERKEZLERE VE BAZI İLÇELERE OLAN UZAKLIĞI

İL ADI	UZAKLIK (Km)	İLÇE ADI	UZAKLIK (Km)
Ankara	276	Acıgöl	22
İstanbul	730	Gülşehir	19
İzmir	763	Avanos	16
Adana	282	Derinkuyu	29
Aksaray	75	Ürgüp	10
Kayseri	102	Göreme	15
Kırşehir	93	Hacıbekaş	33
Niğde	77	Kozaklı	83

KAYNAK : Karayolları Haritası

1996 yılı itibariyle Nevşehir’de bulunan motorlu kara taşıtı 20.355 adettir.

2.2. Enerji

Nevşehir ilinde elektrik enerjisi üretimi yapılmamakta, enerji ihtiyacı ulusal enerji ağından karşılanmaktadır.

Nevşehir ili elektrik enerjisi tüketimi 1995 yılında 271.820 Mwh , 1996 yılında 337.857 MWh, 1997 yılında da 326.548 MWh düzeyindedir. Kişi başına düşen elektrik enerjisi tüketimi 1995 yılında 920 kWh iken, yaklaşık % 24.02 artış kaydederek 1996 yılı için 1.141 kWh olmuş ,1997 yılında ise bu rakam 1.134 kWh olmuştur . Öte yandan, Türkiye genelinde kişi başına düşen elektrik enerjisi tüketim miktarı 1995 yılı itibariyle 1.093 kWh olarak gerçekleşmiş; 1996 yılı sonunda ise 1.183 kWh’e ulaşmıştır. İlde elektriksiz köy bulunmamaktadır.

Nevşehir ili elektrik enerjisi tüketiminin Türkiye geneli içindeki payı incelendiğinde şu tespitler yapılabilmektedir: 1997 yılı itibariyle il toplam elektrik enerjisi tüketimi, Türkiye elektrik enerjisi tüketiminin % 0,4’ünü oluşturmaktadır. Nevşehir ili elektrik

enerjisi tüketiminin abone gruplarına göre dağılımı, Türkiye geneli içindeki payları Tablo 2’de verilmektedir.

TABLO 2 : İL ELEKTRİK ENERJİSİ TÜKETİMİNİN ABONE GRUPLARINA GÖRE TÜRKİYE İÇİNDEKİ YERİ (MWh)

Abone Türü	1996			1997			Türkiye Geneli içindeki payı(%)	
	Türkiye (1)	Abone sayısı	Nevşehir	Türkiye	Abone sayısı	Nevşehir	1996	1997
Mesken	16.394.195	91.562	52.331	18.514.393	91.433	53.595	0.31	0.28
Ticarethane	5.740.904	10.875	21.538	6.852.398	10.991	24.939	0.37	0.36
Resmi Daire	3.002.469	863	3.888	3.803.389	816	7.048	0.12	0.18
Sanayi	40.638.270	2.126	65.056	43.491.333	2.962	69.567	0.16	0.15
Diğer	8.380.762	878	167.463	9.223.399	966	143.872	1.99	1.55
TOPLAM	74.156.000	110.979	337.857	81.884.912	110.074	326.548	0.4	0.39

KAYNAK : Türkiye Elektrik Dağıtım ve Tüketim İstatistikleri 1996, 1997 TEDAŞ.

3. EKONOMİK VE SOSYAL YAPI

3.1. Nüfus

1990 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, Nevşehir ili toplam nüfusu 289.509’dir. Bu nüfusun 112.955’i şehirlerde, 176 554’ü köylerde yaşamaktadır. Nüfus yoğunluğu 55 kişi /km² olup, Türkiye ortalamasının oldukça altındadır. İlde 7 ilçe, 174 köy ve 4 bucak vardır. Nüfusun % 39’u il ve ilçe merkezlerinde, % 61’i bucak ve köylerde yaşamaktadır. Nüfus artış hızı % 0.833 ile Türkiye (% 2.171) ve İç Anadolu Bölgesi ortalama nüfus artış hızının (% 0.992) altındadır.

Nüfus sayımı yıllarına göre Türkiye ve Nevşehir nüfusundaki gelişmeler ve yıllık nüfus artış hızları Tablo 3’te verilmiştir.

TABLO 3 : SAYIM YILLARI İTİBARIYLA TÜRKİYE VE NEVŞEHİR İL NÜFUSU – NÜFUS ARTIŞ HIZLARI

	TÜRKİYE Nüfus	TÜRKİYE Artış Hızı (% 0) *	NEVŞEHİR Nüfus
--	---------------	----------------------------	----------------

1955	24.064.763	27,75	239.054
1960	27.754.820	28,53	187.398
1965	31.391.421	24,63	203.316
1970	35.605.176	25,19	229.830
1975	40.347.719	25,01	249.308
1980	44.736.957	20,65	256.933
1985	50.664.458	24,88	278.129
1990	56.473.035	21,71	289.509

* Yıllık nüfus artış hızını içermektedir.

KAYNAK : *Genel Nüfus Sayımı, İdari Bölünüş, 1990, DİE.*

Nevşehir ilinde 1985-1990 yılları arasında yıllık % 0.833 'lük nüfus artışı ,Türkiye artış hızının altındadır. Tablo 4'te görüldüğü üzere, 1955 yılı itibariyle Türkiye nüfusunun % 0.9937'sını oluşturan Nevşehir il nüfusu, 1990 yılında %0.51264'sını oluşturmaktadır.

1990 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, Nevşehir nüfusunun % 39'ü il ve ilçe merkezlerinde, % 61'i bucak ve köylerde yaşamaktadır. İl nüfusunun yerleşim merkezlerine göre dağılımı ve km²'ye düşen kişi sayısı (nüfus yoğunluğu) Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4'ten izlenebileceği gibi, Nevşehir il nüfusunun % 39'i (112.955 kişi) şehirlerde, % 61'i de (176.554 kişi) kırsal kesimde yaşamaktadır.

TABLO 4 : İL NÜFUSUNUN YERLEŞİM MERKEZLERİNE GÖRE DAĞILIMI VE NÜFUS YOĞUNLUĞU (1990)

İLÇE ADI	ŞEHİR NÜFUSU	KÖY NÜFUSU	TOPLAM NÜFUS	YÜZÖLÇÜMÜ (km ²)	NÜFUS YOĞUNLUĞU (Kişi / km ²)
<i>Merkez İlçe</i>	52.719	34.081	86.800	568	153
<i>Ürgüp</i>	11.040	24.648	35.688	574	62
<i>Avanos</i>	10.010	29.651	39.661	1045	38
<i>Derinkuyu</i>	8.580	11.463	20.043	455	44
<i>Gülşehir</i>	8.499	26.027	34.526	931	37
<i>Acıgöl</i>	6.489	19.559	26.048	439	59
<i>Kozaklı</i>	7.556	18.376	25.932	789	33
<i>Hacıbektaş</i>	8.062	12.749	20.811	666	31
TOPLAM	112.955	176.554	289.509	5467	53

KAYNAK : *1990 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Nevşehir, DİE.*

3.2. İstihdam

Nevşehir ilinde 12 yaş üstü iktisaden faal nüfusun (139.566 kişi) % 69.28'i ziraat, avcılık ve ormancılık iş kolunda faaliyet göstermektedir. Bu oran İç Anadolu bölgesinde % 50.48, Türkiye genelinde ise %55.66 dır. İlde 13905 kişi (%9.96) toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetlerde, 6890 kişi (%5) de imalat sanayi iş kolunda faaliyet göstermektedir.

Nevşehir ili iktisaden faal nüfusunun iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımı Tablo 5'de yer almaktadır.

TABLO 5 : NEVŞEHİR İLİ İKTİSADEN FAAL NÜFUSUNUN FAALİYET KOLLARINA GÖRE DAĞILIMI VE BÖLGE – TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI

FAALİYET KOLLARI	TÜRKİYE		İÇANADOLU		NEVŞEHİR	
	İstihdam	%	İstihdam	%	İstihdam	%
Ziraat,Avcılık,Ormancılık,Balıkçılık	12.547.796	53,70	1.954.586	50,48	96.685	69,28
Madencilik ve Taşocakçılığı	130.823	0,6	18.230	0,47	542	0,3
İmalat Sanayii	2.781.717	11,90	395.498	10,21	6.890	5
Elektrik,Gaz ve Su	80.324	0,3	19.284	0,5	368	0,2
İnşaat	1.184.242	5,1	203.698	5,26	6412	4,5
Ticaret,Lokanta ve Oteller	1.854.306	7,9	288.385	7,45	8.258	6
Ulaştırma,Haberleşme, ve Depolama	775.427	3,3	144.958	3,74	4.145	2,9
Mali Hiz., Sigorta,Aracı ve Yrd. Hiz.	541.742	2,3	121.334	3,13	1785	1,3
Toplum Hizm.,Sosyal ve Kişisel Hiz.	3.344.033	14,30	711.215	18,36	13.905	9,96
İyi Tanımlanmamış Faaliyetler	141.483	0,6	14.629	0,37	566	0,4
TOPLAM	23.381.893	100,0	3.871.817	100,0	139.566	100,0

KAYNAK : 1990 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Nevşehir, DİE.

Tablodan izlenebileceği gibi il iktisadi faal nüfusunun %69.28 gibi büyük bir yüzdesi tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Bu oran Türkiye genelinde % 53,70 ve İç Anadolu Bölgesinde de %50.48 dir. İstihdamın yoğunlaştığı ikinci büyük sektör % 9.96 ile toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetlerdir. Bu dağılım da Türkiye geneline ve İç Anadolu Bölgesine ait istatistiklerle paralel bir durum arz etmektedir. Nevşehir ilinde iktisaden faal nüfusun %5' i imalat sanayinde çalışmaktadır. Bu oran Türkiye geneli ve İç Anadolu Bölgesi için, sırasıyla, % 11,9 ve % 10.21dir. İl iktisaden faal nüfusun en az istihdam edildiği faaliyet kolu ise % 0,3 ile madencilik ve taşocakçılığı sektörüdür.

1996 yılında İş ve İşçi Bulma kurumuna 1748 adet yeni iş başvurusunda bulunulmuştur. Yine aynı dönem itibariyle iş talebi karşılananların sayısı ise 783 olarak gerçekleşmiştir.

3.3. Eğitim

1990 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, Nevşehir ilinde 6 yaş ve üzeri nüfusun içinde okuma-yazma bilenlerin oranı %82.53'tür. Bu oran erkeklerde %90.87 kadınlarda ise % 74.36'dır. İç Anadolu Bölgesi ve Türkiye geneli açısından incelendiğinde ise, 6 yaş ve üzeri nüfus içinde okuma-yazma bilenlerin oranı İç Anadolu Bölgesinde % 84.49 iken, Türkiye genelinde % 80,5 olmaktadır.

Tablo 6'da okur-yazarlık ve bitirilen son öğretim kurumuna göre Nevşehir ili nüfus dağılımı, İç Anadolu Bölgesi ve Türkiye geneli ile karşılaştırmalı olarak verilmektedir.

TABLO 6: OKUR - YAZARLIK VE BİTİRİLEN SON ÖĞRETİM KURUMUNA GÖRE NÜFUS, TÜRKİYE VE İÇANADOLU BÖLGESİ İLE KARŞILAŞTIRMA (1990)

	TÜRKİYE		İÇANADOLU BÖLGESİ		NEVŞEHİR	
	Nüfus	%	Nüfus	%	Nüfus	%
<i>Okuma Yazma Bilmeyen Nüfus</i>	9.587.981	19,5	1.348.758	15,49	44.146	17,43
<i>Okuma Yazma Bilen Nüfus</i>	39.555.483	80,5	7.354.770	84,49	208.995	82,53
<i>Okuma Yazma Bilip Bilmediği Bilinmeyen</i>	19.646	0,0	1534	0,02	168.765	0,04
OKUMA VE YAZMA YAŞINDAKİ NÜFUS	49.163.110	100,0	8.705.062	100,0	253.221	100,0
<i>Bir Öğrenim Kurumundan Mezun Olmayan</i>	7.817.536	19,8	1.235.797	16,80	39.569	18,93
<i>Mezun Olup Olmadığı Bilinmeyen</i>	17.632	0,0	1.125	0,0	181	0,0
Bir Öğrenim Kurumundan Mezun Olan	31.720.315	80,2	6.010.354	81,72	169.245	80,98
<i>İlkokul Mezunu</i>	22.681.303	71,5	4.130.874	68,72	131.666	63,0
<i>Ortaokul Mezunu</i>	3.697.536	11,7	732.261	12,18	17.063	8,16
<i>Ortaokul Dengi Meslek Okulu Mezunu</i>	17.448	0,1	3.749	0,0	106	0,0
<i>Lise Mezunu</i>	2.805.852	8,8	587.790	9,8	10.459	5,0
<i>Lise Dengi Meslek Okulu Mezunu</i>	1.012.297	3,2	215.294	3,6	4.623	2,2
<i>Yükseköğretim ve Fakülte Mezunu</i>	1.497.345	4,7	339.349	5,6	5.281	2,5
<i>Öğrenim Kurumu Bilinmeyen</i>	8.534	0,0	1071	0,0	47	0,0

KAYNAK : İl ve Bölge İstatistikleri 1994, DİE .

Nevşehir ilinde okuma-yazma bilen nüfus içinde, bir öğrenim kurumundan mezun olanların oranı %80.98 ve bir öğrenim kurumundan mezun olmaksızın okuma-yazma bilenlerin oranı ise % 18.93'dir. 1990 Genel Nüfus Sayımına göre, bir öğrenim kurumundan mezun olanların %63'unu ilköğretim, % 8.16'ünü ortaokul ve ortaokul dengi meslek okulu, % 7.2'sini lise ve lise dengi meslek okulu mezunu ve % 2.5'ini de yükseköğretim ve fakülte mezunları oluşturmaktadır.

Nevşehir ili okul, öğrenci ve öğretmen sayılarına ilişkin istatistikler aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.

TABLO 7 : 1998-1999 EĞİTİM VE ÖĞRETİM YILINDA NEVŞEHİR İLİ OKUL, ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN SAYILARI

OKUL TÜRÜ	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI
Anasınıfı	58	1135	64
İlköğretim Okulu	197	42341	1751
Lise	43	8970	890
Meslek Lisesi	24	4100	507
TOPLAM	298	52.446	2.705

KAYNAK : İl Eğitim Müdürlüğü-Nevşehir 1998.

Nevşehir ilinde üniversitenin fakülteler bazında kurulması için gerekli çalışmalar başlatılmış olup iki fakültenin temeli atılmış bulunmaktadır.

3.4. Sağlık

Tedavi edici sağlık hizmetlerinde yer yer dengesizlikler gözlenmekteyse de, Nevşehir’de sağlık düzeyi Türkiye genelinden daha iyi bir konumda bulunmaktadır.

Nevşehir ili genelinde, 1997 yılı itibariyle Sağlık Bakanlığının Sağlık Organizasyonuna bağlı devlet hastanesi , sağlık merkezi, sağlık ocağı, sağlık evi, halk sağlığı laboratuvarı bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, SSK’na bağlı hastane sağlık hizmeti vermektedir.

Bu yataklı tedavi kurumlarının 1994-97 yılları itibariyle yatak kapasiteleri, hekim sayıları, yapmış oldukları hizmetler ve yatak işgal oranları Tablo 8’de verilmiştir.

TABLO 8 : NEVŞEHİR İLİ YATAKLI TEDAVİ KURUMLARININ YATAK VE HEKİM SAYILARI VE FAALİYETLERİ

	1994	1995	1996	1997
YATAK SAYISI	687	663	673	791
-Kadro	429	439	439	499
-Fiili	258	224	234	292
HEKİM SAYISI	48	55	65	73
-Uzman	33	36	42	50
-Pratisyen	15	19	23	23
POLİKLİNİK MUAYENE SAYISI	231.289	274.518	277.282	316.472
YATAN HASTA SAYISI	10.157	10.738	11.069	12.810
AMELİYAT SAYISI	1513	1.511	1.400	1.859
-Büyük	533	575	643	793
-Orta	675	731	557	812
-Küçük	225	206	200	254
DOĞUM SAYISI	3.888	3.607	3.588	3.911
YATAK İŞGAL ORANI (%)	35.6	44	44.6	40.0

KAYNAK : Yataklı Tedavi Kurumları İstatistik Yıllığı, 1994,1995,1996,1997 T.C. Sağlık Bakanlığı.

1997 yılında Nevşehir ilinde , Sağlık Bakanlığına bağlı 350 yatak kapasiteli 7 hastane, SSK'ya bağlı 89 yatak kapasiteli 1 hastane, 50 yatak kapasiteli bir özel hastane bulunmaktadır. Yatak başına düşen nüfus 568, 10 bin nüfusa düşen yatak sayısı 17.6 dır. 1997 yılında, ilde 7 diş hekimi 11 diş pratisyeni teknisyeni görev yapmaktadır.

3.5. Tarımsal, Hayvansal Etkinlikler ve Ormancılık

Karasal iklimin hüküm sürdüğü Kızılırmak Havzası üzerinde yer alan Nevşehir'de, ekonomik yaşam büyük ölçüde tahıl türlerinin ağırlıkta olduğu bitkisel üretime dayanmaktadır.

3.5.1. Bitkisel Üretim

Nevşehir ilinde toplam tarım arazisi 310.134 hektar olup bu arazinin 306.878 hektarı işlenmektedir. İlde işlenen tarım topraklarının 19.462 hektarı sulanmakta kalan 287.416 hektarlık arazide ise kuru tarım yapılmaktadır. Yörede 766 dekar daimi çayır ve otlak, 766 dekar koruluk ve orman arazisi mevcuttur.

Nevşehir ili tarım alanlarının sulama durumu Tablo 9'da verilmektedir.

TABLO 9 : NEVŞEHİR İLİ ARAZİ KULLANILIŞ BİÇİMİ (Da)

TOPLAM ARAZİ	NADAS	TARIMA ELVERİŞSİZ ARAZİ	DAİMİ ÇAYIR/ KORULUK ORMAN ARAZİSİ	İŞLENEN ALAN ,TARLA, SEBZE VE ÇİÇEK BAHÇELERİ, MEYVE VE DİĞER UZUN ÖMÜRLÜ BİTKİLER	
				SULANAN	SULANMAYAN
3.101.337	462.996	12.652	1.532	<i>Toplam</i> -194.619	<i>Toplam</i> -2.874.158
				<i>Tarla</i> 156.185	2.176.202
				<i>Sebze/çiçek</i> 28.647	98.709
				<i>Meyve</i> 9.787	136.251

KAYNAK : Nevşehir patates tarımının yeri, üretim pazarlama agro-teknoloji ve diğer sorunları hakkında araştırma , *Nevşehir* Ticaret ve Sanayi Odası,1998.

Tabloya göre yörede sulanan arazilerin toplam büyüklüğü 389.238 dekardır. Yörede tarımsal işletmeler yer altı sularından elektrik motorları ile su çıkartarak sulanan alanları sürekli geliştirmektedir .

Nevşehir ili bitkisel üretim değeri yıllar itibariyle Tablo 10'da verilmektedir. Nevşehir ili bitkisel üretimi içinde miktar olarak en büyük pay tarla ürünleri üretimine aittir. İkinci sırayı meyveler, üçüncü sırayı da sebzeler almaktadır. Değerlendirmeye alınan dönem itibariyle söz konusu sıralamada bir değişiklik olmamıştır.

TABLO 10 : NEVŞEHİR İLİ BİTKİSEL ÜRETİM DEĞERLERİ (1994-1996)

ÜRÜNLER	1994		1995		1996	
	Üretim Miktarı (Ton)	Değer (Milyon TL.)	Üretim Miktarı (Ton)	Değer (Milyon TL.)	Üretim Miktarı (Ton)	Değer (Milyon TL.)
Tarla ürünleri	1.251.894	4.693.911	1.707.208	19.075.007	1.666.085	31.846.665
<i>Tahıllar</i>	350.753	1.204.133	411.263	3.003.418	423.420	7.147.753
<i>Baklagiller</i>	11.247	189.942	14.537	592.302	15.954	924.816
<i>Endüstr. Bitkil.</i>	73.583	75.938	95.774	239.435	148.885	655.094
<i>Yağlı tohumlar</i>	1.494	22.081	2.436	74.856	2.651	143.154
<i>Yumru bitkiler</i>	814.817	3.201.817	1.183.198	15.164.996	1.075.175	15.073.928
Sebzeler	43.385	198.201	35.485	411.835	36.701	844.395
<i>Yaprağı yenen</i>	10.603	40.984	592	8.326	539	9.985
<i>Baklagil sebzeler</i>	977	12.625	1.027	29.580	745	34.316
<i>Meyvesi yenen</i>	30.989	137.079	32.509	343.262	34.322	774.373
<i>Soğ.yum. Ve kök s.</i>	816	7.513	1.357	30.667	1.095	25.721
Meyveler	190.656	2.613.412	206.151	3.895.677	215.321	7.057.525
<i>Yumuşak çekirdekl.</i>	21.206	183.213	14.255	291.161	17.380	583.974
<i>Taş çekirdekli</i>	7.605	58.881	2.944	97.724	4.950	208.382
<i>Turungiller</i>			-	-	-	-
<i>Sert kabuklular</i>	604	24.593	584	44.006	520	71.229
<i>Üzümü meyveler</i>	161.241	2.346.725	188.368	3.462.786	192.471	6.193.940
TOPLAM	1.485.935	7.505.524	1.948.844	23.382.519	1.918.107	39.748.585

KAYNAK : Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer) 1994,1995,1996, DİE.

Nevşehir ilinde 1996 yılında tarımsal amaçlı olarak kullanılan toplam 247.848 Hektar arazide üretim yapılan türlerin kapladıkları alanların büyüklük dağılımları sırasıyla 151.318 hektar ile buğday,34.279 hektar ile arpa,27.908 hektar ile patates, 10.868 hektar ile nohut, 7.905 hektar ile çavdar ilk beş sırayı oluşturmaktadır.

Nevşehir ,Türkiye'nin patates üretiminde % 20.7'lik bir paya sahiptir. İç Anadolu üretimindeki payı ise %39.4 'tür. Bunun dışında ise buğday, arpa , şeker pancarı, üzüm, nohut ve kabak çekirdeği üretimi de yapılmaktadır.

Üretim miktarı oldukça yüksek olan patates , yeterli pazarlama olanaklarının olmaması nedeniyle yeterince değerlendirilememektedir. Patates üretiminin ancak % 60 'ı iç ve dış piyasaya pazarlanabilmektedir. İlden Almanya, Gürcistan, Azerbaycan ,Ukrayna, Yunanistan,Rusya, Tunus, İsrail, ve Kıbrıs'a önemli miktarda patates ihracatı gerçekleştirilmektedir. Bölgede üretilen üzüm ise şarap, sirke ve şıra üretiminde değerlendirilmektedir.

Tablo 11'de yıllar itibariyle tarla ürünleri ekim alanları ve üretimi miktarları verilmiştir.

TABLO 11 : NEVŞEHİR İLİ TARLA ÜRÜNLERİ EKİM ALANI VE ÜRETİM MİKTARI (1994-1996)

ÜRÜNLER	1994		1995		1996	
	Ekilen alan (Ha)	Üretim (Ton)	Ekilen alan (Ha)	Üretim (Ton)	Ekilen alan (Ha)	Üretim (Ton)
Tahıllar	203.175	350.753	195.383	411.263	196.496	423.420
<i>Buğday</i>	<i>162.145</i>	<i>266.470</i>	<i>152.584</i>	<i>303.804</i>	<i>151.318</i>	<i>304.093</i>
<i>Arpa</i>	<i>29.570</i>	<i>63.556</i>	<i>31.905</i>	<i>85.116</i>	<i>34.279</i>	<i>94.500</i>
<i>Çavdar</i>	<i>7.420</i>	<i>15.602</i>	<i>7.969</i>	<i>18.446</i>	<i>7.905</i>	<i>17.905</i>
<i>Yulaf</i>	<i>4.040</i>	<i>5.125</i>	<i>2.925</i>	<i>3.897</i>	<i>2.990</i>	<i>6.922</i>
<i>Kaplıca</i>						
<i>Mısır</i>					4	
<i>Pirinç</i>						
<i>Mahlut</i>						
Baklagiller	18.275	11.247	13.024	14.537	15.664	15.954
<i>Bakla</i>						
<i>Bezelye</i>						
<i>Nohut</i>	<i>13.545</i>	<i>8.362</i>	<i>8.010</i>	<i>9.748</i>	<i>10.868</i>	<i>11.415</i>
<i>Fasulye</i>	<i>1.069</i>	<i>900</i>	<i>1.174</i>	<i>1.155</i>	<i>1.275</i>	<i>1.367</i>
<i>Mercimek (y)</i>	<i>3.456</i>	<i>1.982</i>	<i>3.580</i>	<i>3.616</i>	<i>3.217</i>	<i>3.170</i>
<i>Fiğ</i>	<i>205</i>	<i>3</i>	<i>260</i>	<i>18</i>	<i>304</i>	<i>2</i>
<i>Burçak</i>						
Endüstriyel B.	2.333	73.583	2.413	95.774	4.158	148.885
<i>Şeker pancarı</i>	<i>2.333</i>	<i>73.583</i>	<i>2.413</i>	<i>95.774</i>	<i>4.158</i>	<i>148.885</i>
<i>Keten (lif)</i>						
<i>Kenevir (lif)</i>						
Yağlı tohuml.	2.660	1.494	3.060	2.436	2.748	2.651
<i>Ayçiçeği</i>	<i>2.660</i>	<i>1.494</i>	<i>3.060</i>	<i>2.436</i>	<i>2.748</i>	<i>2.651</i>
Yumru bitk.	24.905	814.817	27.969	1.183.198	28.782	1.075.175
<i>Soğan (kuru)</i>	<i>511</i>	<i>5.181</i>	<i>720</i>	<i>7.169</i>	<i>620</i>	<i>6.596</i>
<i>Sarımsak (k)</i>	<i>256</i>	<i>1.869</i>	<i>249</i>	<i>1.833</i>	<i>244</i>	<i>1.818</i>
<i>Patates</i>	<i>24.130</i>	<i>807.600</i>	<i>26.990</i>	<i>1.174.024</i>	<i>27.908</i>	<i>1.066.581</i>
<i>Hayv. Pancarı</i>	<i>8</i>	<i>167</i>	<i>10</i>	<i>172</i>	<i>10</i>	<i>180</i>
TOPLAM	251.348	1.251.894	241.849	1.707.208	247.848	1.666.085

KAYNAK : Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer) 1994,1995,1996, DİE.

İlde 1994 yılına göre,1996 yılında ekili alan azalmış ancak üretimde düşüş olmamıştır. Buna karşılık şeker pancarı üretimi ikiye katlanmıştır.

Tablo 12’de yıllar itibariyle Nevşehir ili meyve ürünleri üretiminin gelişimi verilmektedir.

TABLO 12 : NEVŞEHİR İLİ MEYVE ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ VE AĞAÇ SAYISININ GELİŞİMİ

ÜRÜN ADI	1994		1995		1996	
	Üretim (Ton)	Ağaç Sayısı (Adet)	Üretim (Ton)	Ağaç Sayısı (Adet)	Üretim (Ton)	Ağaç Sayısı (Adet)
YUMUŞAK ÇEKİRDEKLİLER	21.206	873.210	14.255	764.315	17.380	765.465
<i>Armut</i>	8.776	280.830	3.407	278.655	4.216	278.975
<i>Ayva</i>	545	46.950	594	46.900	625	47.000
<i>Elma</i>	11.880	544.820	10.252	438.290	12.537	439.020
<i>Muşmula</i>	5	610	2	470	2	470
TAŞ ÇEKİRDEKLİLER	7.605	447.620	2.944	381.167	4.950	399.196
<i>Erik</i>	744	47.040	657	44.447	681	44.115
<i>Kayısı</i>	3.214	150.770	829	129.660	1.568	132.475
<i>Zerdali</i>	2.235	169.500	236	128.000	1.429	143.900
<i>Kiraz</i>	495	21.105	467	21.245	514	21.000
<i>İğde</i>	215	35.450	202	35.095	190	34.645
<i>Şeftali</i>	187	9.095	121	8.610	150	8.521
<i>Vişne</i>	515	14.660	432	14.110	418	14.540
<i>Zeytin</i>					-	
TURUNÇGİLLER						
<i>Limon</i>						
<i>Portakal</i>						
<i>Mandalina</i>						
SERT KABUKLULAR	604	30.870	584	32.580	520	32.630
<i>Antep fıstığı</i>						
<i>Ceviz</i>	453	21.140	484	22.380	395	22.370
<i>Badem</i>	151	9.730	100	10.200	125	10.160
<i>Fındık</i>						
<i>Kestane</i>						
ÜZÜMSÜ MEYVELER	161.241	11.005	188.368	10.655	192.471	10.450
<i>Çilek (2)</i>			100	10	10	1
<i>Dut</i>	125	10.990	120	10.655	111	10.450
<i>İncir</i>	1	15				
<i>Trabzon hurması</i>						
<i>Kivi</i>						
<i>Üzüm (1)</i>	161.115	23.221	188.148	23.131	192.350	23.262
TOPLAM	190.656	1.362.705	206.151	1.188.717	215.321	1.207.641

KAYNAK : Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer) 1994, 1995, 1996 DİE.

(1) Hektar (toplama dahil değildir).

1994 yılında 1.362.705 ağaç var iken ,bu sayı 1996 yılında 1.207.641 ‘e düşmüştür. Ancak 1994 yılında toplam üretim 190.656 Ton iken ,1996 yılında üretim 215.321 Ton olarak gerçekleşmiştir. Ağaç sayısındaki azalmaya rağmen, üretimde gözlenen bu artış, daha bilinçli meyvecilik yapıldığının göstergesi olabilir.

Tablo 13’de yıllar itibariyle Nevşehir ili sebze üretim miktarları verilmektedir.

TABLO 13 : NEVŞEHİR İLİ SEBZE ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ 1994-1996 (TON)

ÜRÜN ADI	1994	1995	1996
YAPRAĞI YENEN SEBZELER	10.603	592	539
<i>Lahana (baş)</i>	10.244	376	335
<i>Lahana (yaprak)</i>			
<i>Enginar</i>			
<i>Kereviz</i>			
<i>Marul (göbekli)</i>	26	21	15
<i>Marul (kıvrıklık)</i>		6	
<i>Ispanak</i>	172	78	71
<i>Pırasa</i>	148	98	110
<i>Semizotu</i>			
<i>Tere</i>			
<i>Dereotu</i>			
<i>Nane</i>	13	1	1
<i>Maydanoz</i>		12	7
BAKLAGİL SEBZELERİ	977	1027	745
<i>Fasulye</i>	977	1027	745
<i>Bakla</i>			
<i>Bezelye</i>			
<i>Barbunya fasulye</i>			
MEYVESİ YENEN SEBZELER	30.989	32.509	34.322
<i>Bamya</i>	3	3	2
<i>Balkabağı</i>			
<i>Kavun</i>	2.712	732	675
<i>Karpuz</i>	17.331	17.247	18.410
<i>Kabak (sakız)</i>			
<i>Hıyar</i>	1.022	1.213	1.262
<i>Patlıcan</i>	912	870	889
<i>Domates</i>	7.925	11.417	12.060
<i>Biber (dolmalık)</i>	493	315	290
<i>Biber (sivri)</i>	591	712	734
SOĞANSI, YUMRU VE KÖK SEBZELER	816	1.367	1.095
<i>Sarımsak (taze)</i>	127	132	133
<i>Soğan (taze)</i>	542	1.081	815
<i>Havuç</i>	72	91	90
<i>Turp (bayır)</i>	60	43	50
<i>Turp (kırmızı)</i>	15	10	7
<i>Yerelması</i>			
TOPLAM	43.385	35.485	36.701

KAYNAK : Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer) 1994, 1995, 1996, DİE.

Tablo 13’de belirtildiği gibi, 1994 yılı itibariyle 43.385 ton olan Nevşehir ili sebze ürünleri üretimi, 1995’te 35.485 ve 1996’da da 36.701 tona düşmüştür. En büyük azalış yaprağı yenen sebzelerde görülmüştür.

Nevşehir ili tarımsal araç ve gereç varlığı incelendiğinde, 1996 yılı itibariyle karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır:

TABLO 14 : NEVŞEHİR İLİ TARIMSAL ARAÇ VE GEREÇ SAYISI (1996)

Tarımsal Araç ve Gereç Adı	Miktar (Adet)	Tarımsal Araç ve Gereç Adı	Miktar (Adet)
Karasaban	6	Düven	8
Hayvan pulluğu	1.665	Sap döver	330
Kulaklı traktör pulluğu	12.602	Patates sökme makinesi	1481
Döner kulaklı traktör pulluğu	219	Pancar sökme makinesi	13
Ark pulluğu	30	Traktörle çekilen çayır biçme makinesi	20
Diskli traktör pulluğu	178	Mısır slaj makinesi	3
Diskli Anz pulluğu	304	Selektör	50
Anz pulluğu	25	Kendi yürür biçer döver	468
Toprak frezesi	20	Yem kırma makinesi	93
Kültivatör	6931	Sap keser	10
Merdane	277	Sırt pulverizatörü	8918
Diskli ve diğer tırmıklar	3457	Sedyeli motorlu pulverizatör	83
Dişli tırmık	1712	Sanitrufuj pompası	868
Karma tırmık	27	Kuyruk milinden hareketli pulverizatör	2964
Ot tırmığı	49	Motorlu pulverizatör	170
Hayvanla çekme çapa makinesi	147	Tozlayıcı	10
Traktörle çekilen çapa makinesi	1815	Atomizör	185
Tahıl mibzeri	958	Motopomp (elektrik motorlu)	3041
Kombina tahıl mibzeri	4241	Motopomp (termik)	679
Pancar mibzeri	15	Derin kuyu pompası	3105
Patates dikme makinesi	384	Yağmurlama tesisi	5494
Kimyevi gübre dağıtıcısı	6819	Krema makinesi	8415
Orak makinesi	677	Süt sağma makinesi	18
Biçer bağlar makinesi	11	Kuluçka/civciv makinesi	5
Balya makinesi	8	Römork	12410
Harman makinesi	2034	Traktör	11950
Tıraz makinesi	11	Su tankeri (tarımda kullanılan)	890

KAYNAK : 1996 Tarımsal yapı (Üretim,Fiyat,Değer) DİE.

Nevşehir il sınırları içinde gübre kullanımının yıllar itibariyle izlemiş olduğu seyir aşağıdaki tabloda verilmiştir.

TABLO 15 : İL GÜBRE KULLANIMININ YILLAR İTİBARIYLA GELİŞİMİ (TON)

KULLANILAN GÜBRE	1995	1996
% 21 Azotlu	84.110	84.110
% 16 - 18 Fosforlu	53.060	53.060
% 48 - 52 Potaslı	1.133	1.133
TOPLAM	138.303	138.303

KAYNAK : Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer), 1995, 1996, DİE.

3.5.2. Hayvancılık

Nevşehir ilinin hayvan varlığının yıllar itibariyle gelişimi ve 1996 yılı itibariyle Türkiye hayvan varlığı içindeki yeri Tablo 16'da verilmektedir. 1996 yılı itibariyle, Nevşehir ili büyükbaş hayvan varlığı, Türkiye genelinin yaklaşık %0.046 'sini oluşturmaktadır. Benzer karşılaştırmalar küçükbaş hayvan varlığı için %0.33 ; tek tırnaklılar için %0.8 ; kümes hayvanları için % 0.37 ve arı kovan sayısı için de % 0.43'dir.

TABLO 16 : NEVŞEHİR İLİ HAYVAN VARLIĞININ YILLAR İTİBARIYLA GELİŞİMİ (ADET)

HAYVAN TÜRÜ	1994	1995	1996	TÜRKİYE (1996)
BÜYÜKBAŞ HAYVAN	54.630	52.440	54.980	11.886.000
- Sığır	54.630	52.440	54.980	11.886.000
-Sığır Kültür	7.125	7.307	8.958	1.161.595
-Sığır Kültür Melezi	19.318	17.879	19.355	3.188.191
-Sığır Yerli	11.987	8.547	7.956	3.510.715
-Dana Kültür	2.845	3.643	4.572	633.405
-Dana Kültür Melezi	8.932	10.961	10.825	1.720.809
-Dana Yerli	4.153	4.103	3.314	1.671.285
- Manda	130	130	110	235.000
KÜÇÜKBAŞ HAYVAN	127.020	154.580	138.610	42.023.000
- Koyun	120.890	148.030	133.070	33.072.000
- Kıl keçisi	5.360	5.850	5.140	8.242.000
- Tiftik keçisi	770	700	400	709.000
TEK TIRNAKLILAR	10.330	10.550	10.140	1.234.000
- At	2.240	2.380	2.270	391.000
- Katır	420	370	320	154.000
- Eşek	7.670	7.800	7.550	689.000
KÜMES HAYVANLARI	992.110	1.020.727	1.141.630	311.713.180
- Tavuk	473.450	486.818	543.500	152.956.970
-Et tavuğu	8.200	6.650	19.900	99.073.900
-Yumurta tavuğu	465.250	480.168	523.600	53.883.070
- Hindi	23.685	25.272	28.200	3.063.540
- Ördek	8.995	9.449	10.430	1.093.860
- Kaz	12.530	12.370	16.000	1.641.845
ARI KOVANI	15.737	16.122	17.019	3.964.718

KAYNAK : Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer), 1994, 1995, 1996, DİE.

Yıllar itibariyle Nevşehir ilinde sağılan ve kesilen hayvan sayıları aşağıdaki tabloda verilmektedir.

TABLO 17 : YILLAR İTİBARIYLA NEVŞEHİR İLİ SAĞILAN ve KESİLEN HAYVAN SAYILARI (BAŞ)

	1994	1995	1996
SAĞILAN HAYVAN SAYISI	85.080	94.360	90.880
<i>Koyun</i>	51.320	64.840	59.180
<i>Kıl keçisi</i>	2.850	3.060	2.910
<i>Tiftik keçisi</i>	360	360	220
<i>İnek</i>	30.470	26.020	28.500
<i>Manda</i>	80	80	70
KESİLEN HAYVAN SAYISI	34.710	31.390	23.170
<i>Koyun</i>	21.710	17.000	13.080
<i>Kıl keçisi</i>	1.300	2.090	1.090
<i>Tiftik keçisi</i>	-	-	-
<i>Sığır</i>	11.600	12.230	8.990
<i>Manda</i>	100	70	10

KAYNAK : *Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer), 1994, 1995, 1996, DİE.*

Tablo 17’de görüldüğü gibi, Nevşehir ilinde sağılan hayvan sayısı 1994 yılında 85.080 iken 1995 yılında 94.380 olmuş,ancak 1996 yılında ise 1995 yılına göre azalma gözlenmiştir. Kesilen hayvan sayısında ,1996 yılında 1994 yılına göre belirgin bir azalış dikkat çekmektedir.

Nevşehir ili hayvansal ürünler üretimine ilişkin veriler de aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

TABLO 18: YILLAR İTİBARIYLA NEVŞEHİR İLİ HAYVANSAL ÜRÜNLER ÜRETİMİ (TON)

ÜRÜN ADI	1994	1995	1996
Süt	52.785	49.035	55.945
Et	1.650	2.385	1.930
Deri (adet)	23.680	34.110	25.190
Yapağı	95	190	173
Kıl	-	5	3
Tiftik	-	-	-
Yumurta (*)	4.882	6.206	4.836
Bal	200	222	217
Balmumu	59	62	42
Tavuk eti	200	215	136

KAYNAK : *Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer), 1994, 1995, 1996, DİE.*

(*) 16.000 adet yumurta 1 ton kabul edilmiştir.

Nevşehir ilinde süt üretimi 1994 yılında 52.785 ton olarak gerçekleşen süt üretimi 1995’de 49.035 ton; 1996’da ise %14.09 gibi bir artışla 55.945 ton düzeyine olarak gerçekleşmiştir. Et ve deri üretimi 1995 yılında 1994 yılına göre artmış iken 1996 yılında düşmüştür. Tavuk etinde de benzer bir durum söz konusudur.1995 yılındaki artışın , et ithalatından alınan fonun düşürülmesi nedeniyle artan ithalattan kaynaklandığı söylenebilir.

III.6.3. Ormanlık

Nevşehir ilinde 9182.5 ha olan orman alanları, il yüzölçümünün % '1.67'sini kaplamaktadır. Söz konusu orman alanındaki servet; baltalık ormanlarda 58.200 sterdir. Orman ürünleri olarak sadece yakacak odun üretilmektedir

Toplam 185.5 ha koru ormanlarının 43.5 ha *iyi*, 142 ha ise *bozuk* niteliktedir. 3821.5 ha büyüklükteki baltalık ormanlar ile 625.5 ha verimli orman alanı ve 3391.5 ha *bozuk* orman alanı toplam 9182.5 ha orman alanını oluşturmaktadır .

İlin ormancılık faaliyetlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda verilmektedir.

TABLO 19 :ORMANCILIK FAALİYETLERİ (1997)

Alan,Servet ve Çalışma Türü	Birim	Miktar
Toplam Orman Alanları	Ha	9182.5
Verimli (Normal) Orman Alanı	Ha	625.5
Bozuk Orman Alanı	Ha	3391.5
Koru Orman Alanı	Ha	185.5
Verimli (Normal) Koru Alanı	Ha	43.5
Bozuk Koru Alanı	Ha	142
Baltalık Orman Alanı	Ha	3821.5
Kavak Varlığı	Adet	-
Koru Orman Serveti	M3	-
Baltalık Orman Serveti	Ster	58.200
Toplam Ağaçlandırma	Ha	5175.5
Orman İçi Ağaçlandırma	Ha	4825.5
-Erozyon Kontrol	Ha	-
Orman Dışı Ağaçlandırma	Ha	350
Dikilen Fidan	Adet	200.000
Bakım Çalışması	Ha	400
-Erozyon Kontrol	Ha	-

Nevşehir Valiliği-İl Orman Müdürlüğü

Nevşehir ili yıllar itibarıyla orman ürünleri üretimi aşağıda verilmektedir.

TABLO 20 : İL ORMAN ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ (1994-1997)

ÜRÜN ADI	ÜRETİM MİKTARI			
	1994	1995	1996	1997
Tomruk (m ³)	-	-	-	-
Tel Direk (m ³)	-	-	-	-
Maden Direk (m ³)	-	-	-	-
Sanayi Odunu (m ³)	-	-	-	-
Kağıtlık Odun (m ³)	-	-	-	-
Lif-Yonga Odunu (ster)	-	-	-	-
Sıvık (ster)	-	-	-	-
Yakacak Odun (ster)	2183	2744	617	2690

KAYNAK : Nevşehir Valiliği-Orman Müdürlüğü

3.6. Madencilik

Nevşehir yeraltı kaynakları bakımından fazlaca zengin olmayan bir ildir. İşletilen yeraltı kaynaklarının başında tuz ve oniks gelir Bölgedeki tuz yataklarıyla ilgili jeolojik araştırmalar ve ayrıntılı rezerv çalışmaları yapılmamıştır. Gülşehir ilçesi Tuzköy kasabasında bulunan ve II . yüzyıldan beri işletilmekte olan kaya tuzu yatakları Tekel İdaresince işletilmekte iken faaliyeti durmuştur. Ayrıca Hırka Dağı'nın doğu yamaçlarında 1955 yılından beri özel teşebbüsçe işletilmekte olan linyit yatakları bulunmaktadır.

Nevşehir'in bir diğer yeraltı zenginliği oniks taşıdır. Hacıbektaş ilçesinde çıkarılan bir tür mermer olan oniks taşına Hacıbektaş taşı da denir. Karbonatlı bir taş olan oniks jeolojik çağlar içinde madenleri eriten su kaynaklarının ağzında oluşan tortulardır. Oniks taşı Hacıbektaş, Avanos, Avcılar, Uçhisar ve Ürgüp 'te işlenerek satışa hazır hale getirilmektedir.

Ayrıca son zamanlarda Nevşehir-Avanos-Ürgüp çevresinde çıkarılmakta olan ponza maden rezervinin de yüksek olduğu belirlenmiştir. İncesi briket yapımında kullanılan, irileri ise çeşitli sanayi dallarında kullanılan ponza madeninin Nevşehir –Avanos – Ürgüp çevresinde 400.212.834 m³, Derinkuyu ilçesinde ise 48.660.500 m³ lük rezervinin bulunduğu tespit edilmiştir.

3.8. İmalat Sanayii

Nevşehir ilinde, gıda ve içki, tekstil, turistik el sanatları, inşaat, otomotiv yan sanayii , enerji, ve madencilik imalat sanayi dallarında faaliyette bulunmaktadır.

Nevşehir ilinde imalat sanayiinde faaliyette bulunan kuruluşlara ait detaylı bilgiler Tablo 21 ve 22'de verilmiştir.

TABLO 21 : NEVŞEHİR İLİNDE ÜRETİM YAPAN KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ SANAYİ KURULUŞLARI -1998

ADI	ADEDİ	ÜRETİM KONUSU	KURULU KAPASİTESİ	FİİLİ KAPASİTESİ	İSTİHDAM (Kişi)
Un Fabrikası	47	Un-kepek	800.000. Ton/yıl	402.500.Ton /yıl	566
Tuğla fabrikası	10	Tuğla	141.500.000 adet/yıl	88.000.000 adet/yıl	515
Briket fabrikası	3	Briket	2.345.000 adet/yıl	1.800.000 adet/yıl	30
Şarap fabrikası	2	Şarap	6.400.000 lt/yıl	2.400.000 lt/yıl	63
	1	Sirke	1.000.000 lt/yıl	200.000 lt/yıl	7
Tekstil fabrikası	3	Pamuk ipliği	5.624 Ton/yıl	4.550 ton/yıl	185
		Dokuma	830.000 parça/yıl	500.000 parça/yıl	310
		Havlu dokuma	746.496m2/yıl	447.897m2/yıl	225
Çimento Fabrikası	1	Klinker öğüt.	500.000 Ton/yıl	305.348 Ton/yıl	35
Kireç Fabrikası	1	Torbalı toz kireç	800 Ton/yıl	604 Ton/yıl	95
Conta Fabrikası	1	Conta	900.000adet/yıl	384.000 adet/yıl	18
		Levha	800 ton/yıl	604 ton/yıl	
Rakı Fabrikası	1	Rakı	20.376.000 lt/yıl	19.036.325 lt/yıl	262
Döküm Fabrikası	1	Çelik döküm	2.000 ton/yıl	45 ton/yıl	60
Mermer fabrikası	1	Mermer plaka	20.000 m2/yıl	6.000 m2/yıl	30
		Oniks biblo	12.000 adet/yıl	12.000 adet/yıl	
		Karo	1.200.000 adet/yıl	1.200.000 adet/yıl	
Tuz Fabrikası	1	Sofralık tuz	2.500 ton/yıl	2.250 ton/yıl	5
Su şişeleme	1	Su şişeleme	1.900.000 kasa/yıl	960.000 kasa/yıl	9
Gıda	1	Bisküvi	8.300 ton/yıl	8.300 ton/yıl	35
Pomza	1	Pomza	150.000 ton/yıl	62.000 ton/yıl	53

Nevşehir Valiliği-İl Müdürlüğü-15.1.1998 itibarıyla

İlde ağırlık gıda ve içki sektöründedir. Tekstil sektöründe ise toplam 3 işyeri vardır ve büyük ölçeklidir.

Gıda ve içki sanayiinden sonra ilde önemli bir sektör taş ve toprağa dayalı sanayidir. Özellikle Avanos ve çevresinde yapılan çanak çömlek imalatı ilin önemli gelir kaynaklarından biridir. Bu sektörde irili ufaklı çok sayıda özel firma faaliyet göstermektedir.

Toplam imalat sanayinin yaklaşık %71 'i , 10-49 kişi çalıştıran işyerlerine aittir. İlde 500 – ve daha fazla işçi çalıştıran işyeri yoktur. Aşağıda yer alan tablodan da görüleceği gibi 250 ve daha fazla kişi çalıştıran işyeri sayısı yok denecek kadar azdır.

TABLO 22: NEVŞEHİR İLİ İMALAT SANAYİNDE FAALİYET GÖSTEREN KURULUŞLAR : SEKTÖR, ÜRETİM KONUSU, ÜRETİM KAPASİTESİ VE İSTİHDAM DURUMU

Tesis Adı	Sektörü	Yeri	Üretim Konusu	Üretim Kapasitesi		İstihdam	Kur. Yılı	Statü
				Kurulu	Fiili			
İpek Un San.Tar.Tic. Ltd.Şti	Gıda	KOZAKLI	Un ve Kepek	78.000 Ton/yıl	46.000 Ton/yıl	16	1994	Özel
Tarım Un San.Gıda Tic. Ltd Şti	“	“	“	78.000 Ton/yıl	46.000 Ton/yıl	13	1989	“
Kozaklı Un Ltd. Şti.	“	“	“	22.000 Ton/yıl	7.300 Ton/yıl	14	1991	“
Aydınlar Un San. Ltd. Şti.	“	ÇALIŞ	“	11.000 Ton/yıl	5.000 Ton/yıl	6	1990	“
Faikoğulları Un Gıda San. Tic .A.Ş	“	“	“	25.600 Ton/yıl	15.120 Ton/yıl	8	1997	“
Çetin Çalış Un Fab.Gıda San Ltd .Şti.	“	“	“	4.500 Ton/yıl	2.000 Ton/yıl	12	1990	“
Özaslanlar Adi Komandit Şti. Un Fab.	“	KALABA	“	18.000 Ton/yıl	4.000 Ton/yıl	28	1990	“
Açıklar Un Fab.Adi. Kom. Şti	“	“	“	14.000 Ton/yıl	3.500 Ton/yıl	10	1972	“
Büyüköz-aslanlar Un ve Yem San. A.Ş	“	“	“	18.000 Ton/yıl	4.000 Ton/yıl	20	1990	“
Köroğlu Un Fab.Adi.Kom Şti.	“	“	“	32.000 Ton/yıl	10.000 Ton/yıl	27	1974	“
Kızılırmak Un Fab Adi Kom. Şti.	“	“	“	18.000 Ton/yıl	10.000 Ton/yıl	17	1970	“
Ziya Köroğlu Un Fab. Kol.Şti.	“	“	“	20.000 Ton/yıl	13.000 Ton/yıl	19	1991	“
Yusufoğulları Un Fab. Ltd.Şti.	“	“	“	25.000 Ton/yıl	5.000 Ton/yıl	15	1987	“
Örnek Un Fab. Adi Kom.	“	KALABA/ AVANOS	“	19.810 Ton/yıl	12.080 Ton/yıl	7	1977	“
Çalış Un Fab. Kol. Şti	“	ÇALIŞ/ AVANOS	“	16.457 Ton/yıl	3.064 Ton/yıl	24	1983	“
Gökpınar Un Fab.	“	KALABA	“	19.000 Ton/yıl	2.000 Ton/yıl	24	1994	“
Sevilen Un Fab. AdiKom. Şti.	“	KALABA	“	19.000 Ton/yıl	7.000 Ton/yıl	25	-	“
Çağrı Un Gıda San ve Tic. A.Ş	“	HACIBEKTAŞ	“	30.500 Ton/yıl	5.000 Ton/yıl	26	1992	“
Ata Un San Ltd. Şti.	“	KOZAKLI	“	16.000 Ton/yıl	12.000 Ton/yıl	14	1996	“
Sevilen Un Fab Adi Kom.Şti.	“	MAHMATLAR KÖYÜ	“	6.000 Ton/yıl	1.200 Ton/yıl	6	1987	“

TABLO 22 Devam-

Anadolu Un Fab. Adı kom. Şti.	Gıda	MAHMATLAR KÖYÜ	Un ve Kepek	30.000 Ton/yıl	6.000 Ton/yıl	4	1990	Özel
Has Un Gıda San.Ltd Şti.	“	“	“	20.000 Ton/yıl	2.000 Ton/yıl	7	1993	“
Yalçın Un Gıda San. Ve Tic. A.Ş	“	“	“	6.000 Ton/yıl	800 Ton/yıl	6	1997	“
Mahmatlar Un Fab. Adı Kom.Şti.	“	“	“	7.500 Ton/yıl	900 Ton/yıl	6	1995 Devir	“
Gökpinar Un Fab. Ltd. Şti.	“	“	“	21.000 Ton/yıl	4.000 Ton/yıl	11	1987	“
Huzur Un Gıda San. Ve Tic. A.Ş	“	KALABA	“	16.000 Ton/yıl	2.000 Ton/yıl	6	1996	“
Lider Un Fab. Adı Kom. Şti.	“	KALABA	“	16.000 Ton/yıl	2.000 Ton/yıl	6	1989	“
Denizler Un Fab. (Kapalı)	“	MAHMATLAR KÖYÜ	“					“
Şafak Un Fab. Adı Kom. Şti.	“	MAHMATLAR KÖYÜ	“	18.000 Ton/yıl	3.500 Ton/yıl	4	1989	“
Hilal Gıda San ve Tic. A.Ş	“	MERKEZ	“	29.393 Ton/yıl	5.359 Ton/yıl	21	1974	“
Lale Un Fab. San ve Tic. A.Ş	“	MERKEZ	“	27.712 Ton/yıl	13.200 Ton/yıl	24	1982	“
Şahinler Gıda san ve Tic. A.Ş	“	GÜLŞEHİR	“	42.739 Ton/yıl	6.195 Ton/yıl	25	1982	“
Gülsaray Gıda San A.Ş	“	GÜLŞEHİR	“	29.000 Ton/yıl	13.500 Ton/yıl	23		“
İşçi Gücü Un Gıda Tic. Ve San A.Ş	“	GÜLŞEHİR	“	19.000 Ton/yıl	9.600 Ton/yıl	6		“
Tasko birlik Sirke Fab.	“	GÜLŞEHİR	Sirke	1.000.000	200.000	7	1958	Kamu
Bistaş Bisküvi Gıda San. A.Ş	“	HACIBEKTAŞ	Bisküvi	8.300 Ton/yıl	8.300 Ton/yıl	35	1996	Özel
Taskobirlik Şarap Fab.	“	MERKEZ	Şarap	5.000.000	1.000.000	25	1985	Kamu
Tekel İçki Fab. Müd.	“	MERKEZ	Yeni rakı	20.376.000 lt (45 o lik)	19.036.325 lt (45 o lik)	174	1992	Kamu
Tekel Şarap Fab.	“	MERKEZ	Şarap	1.400.000 lt	1.400.000 lt	17	1944	Kamu
Yibitaş Lafarge Nevşehir Çimento Sanç Tic. A. Ş	İnşaat	KALABA	Çimento Öğütme ve Paketleme	500.000 Ton/yıl	305.348 Ton/yıl	35	1993	Özel
Erciyes Kireç Fab.	“	AVANOS	Söndürülmüş ve söndürülmemiş kireç	100.000 Ton/yıl Ca O 130.000 Ton/yıl Ca(OH) ²	66.000 Ton/yıl	95	1976	Özel

Nevşehir Bims Tic.San A.Ş	İnşaat	MERKEZ	Briket ve Asmolen	2.345.000 Adet/yıl	1.800.000 Adet/yıl	30	1975	Özel
Soylu-Peneks Madencilik Tic.Ltd.Şti.	Madencilik	MERKEZ	Pomza madeni	150.000 Ton/yıl	62.000 Ton/yıl	53	1992	Özel
Seher Tuğla Fab. Adi Ortaklık	İnşaat	AVANOS	Tuğla	12.800.000 Adet/yıl	9.000.000 Adet/yıl	61	1979	Özel
Aslanlar Tuğla Kiremit San. ve Tic.A.Ş	İnşaat	AVANOS	Tuğla	16.000.000 Adet/yıl	12.000.000 Adet/yıl	106	1977	Özel
Altın Tuğla Kiremit San. Tic. A.Ş	İnşaat	AVANOS	Tuğla	13.000.000 Adet/yıl	10.000.000 Adet/yıl	75	1978	Özel
Göreme Tuğla Fab. A.Ş	İnşaat	AVANOS	Tuğla	15.000.000 Adet/yıl	11.000.000 Adet/yıl	138	1964	Özel
Oba Tuğla Fab.Ort.	İnşaat	AVANOS	Tuğla	10.000.000 Adet/yıl	8.000.000 Adet/yıl	80	1979	Özel
Oba Tuğla Kiremit Fab.	İnşaat	AVANOS	Tuğla	12.000.000 Adet/yıl	7.000.000 Adet/yıl	55	1983	Özel
Nevşehir Tekstil San. ve Tic. A.Ş	Tekstil	MERKEZ	Pamuk İpliği Havlu Dokuma	3.600 Ton/yıl 746.496 m/yıl	2.400 Ton/yıl 447.897 m/yıl	225	1996	Özel
Canlar Tekstil San. ve Tic. A.Ş	Tekstil	ÜRGÜP	Bayan Dış giyim	830.000 Parça/yıl	500.000 Parça /yıl	310	1987	Özel
Dursunoğulları İplikçilik Tekstil Tic. Ve San. A.Ş	Tekstil	AVANOS	Viskon ve Pamuk iplik	5.624.000 Kg/yıl	4.550.000 Kg/yıl	185	1992	Özel

Kaynak: Nevşehir Valiliği- İl Müdürlüğü

Son yıllarda, küçük sanayinin il ekonomisinin gelişimine sağladığı katkının artırılması amacıyla, gerek il merkezinde gerekse ilçelerde *küçük sanayi sitelerinin* kurulmasına yönelik faaliyetlere hız verilmiştir. Bu çerçevede oluşturulan küçük sanayi sitelerine ilişkin bilgiler Tablo 23'de özetlenmiştir.

TABLO 23 : NEVŞEHİR İLİ KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ

İLÇESİ	UNVANI	ALANI	KURULUŞ YILI	İŞYERİ SAYISI/ ÇALIŞAN SAYISI	MEVCUT DURUM
MERKEZ	KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ	34.420	1961	450 / 786	FAAL
MERKEZ	LALE SANAYİ SİTESİ	260.727	1972	420 / 850	FAAL
AVANOS	KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ	42.877	1971	88 / 220	FAAL
GÜLŞEHİR	KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ	51.000	1976	100 / 160	FAAL
H.BEKTAŞ	HASTİMSANAYİ SİTESİ	78.000	1985		İNŞAATI DEVAM
KOZAKLI	AKSAN SANAYİ SİTESİ	43.966	1976		İNŞAATI DEVAM
ÜRGÜP	KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ	51.196	1973	111 / 287	FAAL

Nevşehir Ticaret ve Ticaret Odası-1996

TABLO 24 : NEVŞEHİR İLİ SANAYİ SEKTÖRÜ HASILASININ YILLAR İTİBARIYLA GELİŞİMİ , TÜRKİYE VE İÇ ANADOLU BÖLGESİ İÇİNDEKİ YERİ
(Cari fiyatlarla, Milyar TL.)

	1994	1995	1996	1997
<i>Madencilik ve Taşocakçılığı</i>	14.254	25.965	56.914	162.521
<i>İmalat Sanayii</i>	1.311.614	2.410.747	4.177.635	10.786.188
<i>Elektrik, gaz ve su</i>	157.270	173.084	521.836	671.295
Nevşehir Sanayi Hasılası (1)	1.483.138	2.609.796	4.756.385	11.620.004
Türkiye Sanayi Hasılası (2)	1.019.767.435	2.042.395.000	3.716.528.000	7.293.185.637
İç Anadolu Bölgesi Sanayi Hasılası (3)	115.086.517	226.656.683	426.162.069	813.488.533
<i>(1) / (2) (%)</i>	0.14	0.14	0.13	0.16
<i>(1) / (3) (%)</i>	1.29	1.15	1.12	1.43

KAYNAK : DİE.

İl sanayi sektörü içinde en büyük pay imalat sanayiine ait bulunmaktadır. Bu pay 1994 yılında % 67.5 iken 1996 yılında % 87.83, 1997 de % 92.82 ye ulaşmıştır.

Nevşehir ili sanayi hasılasının İç Anadolu Bölgesi ve Türkiye geneli içindeki paylarda, incelenen dönem itibariyle önemli bir değişiklik kaydedilmemiştir.

Günümüzde Nevşehir ili ekonomik yapısı, esas itibariyle, tarım ürünleri imalatına dayalı bir yapı arz etmektedir.

Nevşehir’de istihdam arttırmaya yönelik emek-yoğun yatırımlara önem verilmesi, hem ilin kalkınmasına ivme kazandırabilecek hem de önemli bir sosyo-ekonomik sorun olan göçü önlemeye katkı sağlayabilecektir.

3.8. Turizm

Geçmiş MÖ 3000 yıllarına kadar giden, Hititler, Frigler, Roma İmparatorluğu Selçuklular ve Osmanlı İmparatorluğu gibi önemli uygarlıklara merkezlik eden ve bir kültür şehri olarak kendisini kabul ettiren Nevşehir, zengin bir tarihe ve arkeolojik mirasa sahiptir.

Nevşehir il merkezinde , Selçuklular zamanından kalma kale ve Vezir Damat İbrahim Paşa tarafından 1726 da yaptırılmış olan Kurşunlu Cami ve medrese görülmeye değerdir.

Ürgüp ilçesi , kaya içlerine oyulmuş evleri ve şarapları ile bilinir. Göreme açık hava müzesi , 10 nuncu ve 13 üncü yüzyıldan kalma kilise ve manastırları turist çekim alanlarıdır. Bu kiliseler içinde en tanınmış olanları Elmalı, St. Barbara, Yılanlı, Karanlık, Çarıklı, Tokalı, Saklı, Elnazar kiliseleridir. Açık hava müzesinde ayrıca kayalara oyulmuş mutfak, kiler birimleri ilgi çekmektedir

Göreme , Uçhisar Çavuşın, Zelve vadileri peri bacaları ve kiliseleri ile ünlü olan vadilerdir.

Avanos ilçesi ise özellikle çanak çömleği ile meşhurdur. Sarıhan Selçuklu kervansarayı, Dervent'teki peri bacaları da görülmeye değerdir.

Gülşehir ilçesinde ise Hitit kaya oymaları ve Gökçetepe'de Zeus rölyefi bulunmaktadır. Açıksaray'da kaya içine oyulmuş kiliseler özellikle St. John kilisesi bulunmaktadır. Kaymaklı, Derinkuyu ve Özkonak'ta bulunan yeraltı şehirleri ilin önemli ören yerleridir.

Ayrıca Hacı Bektaş ilçesi, Hacı Bektaş Veli Dergahı adına her yıl yapılan şenlikler ile ünlüdür.

Görüldüğü üzere il Hıristiyanlığın önemli merkezlerinden biridir. Türkiye'ye gelen turistlerin % 10'dan fazlası Nevşehir'e gelmektedir.

1997 yılı rakamlarına göre Nevşehir'deki toplam yatak kapasitesi 17 bin civarındadır. Bunlardan 10 bine yakını turizm yatırım ve işletme belgeli ,7 bin civarında ise belediye belgeli yataktır. İlde 51 tane Bakanlık belgeli turistik tesis mevcuttur. Bunların yanı sıra; turistik amaçlı hediyelik eşya işletmeleri bu sektörde önemli yer tutmaktadır.

1996 yılında ile gelen turist sayısı 412.596 yerli ve 797.993 yabancı olmak üzere toplam 1.210.589 iken, 1997 yılının 11 ayında bu rakam 425.264 yerli ve 1.027.770 yabancı olmak üzere toplam 1.453.034 kişi olarak gerçekleşmiştir.

3.9. Teşvik Durumu

Gelişme sürecinde bulunan ülkelerde yatırımların özendirilmesinde kullanılan teşviklerden en önemlisi *yatırım teşvik tedbirleridir*. Bölgeler ve/veya iller arasında ortaya çıkmış sosyo-ekonomik gelişmişlik farklılıklarını gidermek amacıyla, illere yönelik değişik yatırım teşvikleri (devlet yardımları) uygulanmaktadır. Yine bu çerçevede devlet, belirli sektörlerin ülke içinde gelişiminin sağlanması amacıyla, gelişmesini istediği sektörlerle, diğer bir ifadeyle *özel önem taşıyan sektörlerle*, farklı teşvik tedbirleri (destek unsurları) uygulamaktadır.

Yatırımların özendirilmesinde uygulanabilecek devlet yardımları açısından Nevşehir ili 2. *Derecede Kalkınmada Öncelikli Yöre* kapsamındadır. 1991-1996 yılları arasında Nevşehir iline verilen yatırım teşvik belgelerinin *sayı, yatırım tutarı ve istihdam durumu* bakımından Türkiye ve İç Anadolu Bölgesi ile karşılaştırılması Tablo 25 'de verilmektedir.

Tablo 25'den görüldüğü gibi, 1996 yılında Nevşehir iline toplam 16 adet teşvik belgesi verilmiş olup bu sayı İç Anadolu Bölgesinin % 2.18 ine, Türkiye genelinin ise % 0.32 'üne tekabül etmektedir. Yine aynı dönemde Nevşehir iline verilen yatırım teşvik belgelerinin toplam tutarı 4.594.279milyar TL. ve yaratacağı toplam istihdam ise 1.003 kişidir.

TABLO 25 : NEVŞEHİR İLİNE VERİLEN TEŞVİK BELGELERİNİN TÜRKİYE VE İÇANADOLU BÖLGESİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI (Cari fiyatlarla, Milyon TL.)

YILLAR	TÜRKİYE			İÇANADOLU BÖLGESİ			NEVŞEHİR		
	Belge Sayı	T. Yatırım Tutarı	İstih. (kişi)	Belge Sayı	T. Yatırım Tutarı	İstih. (kişi)	Belge Sayısı	T. Yatırım Tutarı	İstihdam (kişi)
1991	1.775	38.175.088	163.504	227	6.680.677	13.019	3	15.461	72
1992	1.554	51.392.528	116.025	193	6.931.067	20.030	7	182.196	506
1993	3.051	245.856.166	197.917	380	43.670.391	30.904	7	942.623	1.388
1994	1.394	214.031.636	90.859	151	20.791.670	11.097	3	72.347	104
1995	4.955	2.285.693.104	376.623	480	238.025.471	40.613	12	1.550.362	605
1996	5.024	2.116.004.356	271.605	733	246.770.058	42.496	16	4.594.279	1.003

KAYNAK : İller ve Bölgeler İtibariyle Çeşitli Göstergeler, DPT, Kasım 1997.

3.10. Ticaret, Bankacılık ve Gelir Durumu

3.10.1. Ticaret

Nevşehir’de ticaret, yörede üretilen tarım ve tarıma dayalı sanayi ürünleriyle, tekstil ve ponza taşının pazarlanmasına dayanmaktadır.

Nevşehir ilinde iç ticaret daha çok çarşı ve sokaklara yerleşmiş küçük ticarethane ve imalathaneler vasıtası ile yapılır. Büyük sanayi kolları yok denecek kadar azdır.

İç ticaret faaliyeti olarak komşu illere tahıl ürünleri, üzüm ve mamulleri, şeker pancarı, fasulye, nohut, patates, soğan benzeri tarım ürünleri gönderilirken, diğer illerden sanayi mamulleri, yağ, şeker, pirinç, ve turunçgiller getirilmektedir.

Nevşehir ilinden yurtdışına ise tekstil ürünleri, halı, kilim, limon, patates, ponza taşı ihracatı yapılmaktadır. Bu ihracat işlemleri Mersin, İzmir, İstanbul gibi illerde faaliyet gösteren ihracatçı firmalar kanalıyla yapılmaktadır. İhracatın kolaylaştırılması için ilde 1. Sınıf bir gümrük açılması için çalışmalar son aşamasına gelmiştir.

Nevşehir ilinde Merkez ilçe ve Ürgüp ilçesinde iki adet Ticaret ve Sanayi Odası vardır. Nevşehir Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı üye sayısı Şubat 1997 itibarıyla 2650 ‘dir.

3.10.2. Bankacılık

Nevşehir ili merkez ve ilçelerinde 1997 yılı sonu itibariyle toplam 35 adet banka şubesi hizmet vermektedir. İlde bankacılık genel olarak merkezde yoğunluk kazanmıştır.

İlin 1990 yılı itibariyle 335.5 milyar TL. düzeyinde bulunan toplam mevduat hacmi, 1990-96 döneminde 48 kat artış kaydederek 1996 yılı sonu itibariyle 16.099 milyar TL. 1997 de 29.504 milyar TL. düzeyine ulaşmıştır. 1996 yılı itibariyle Nevşehir ili için gerçekleşen 16.099 milyar TL. tutarındaki mevduat hacmi, Türkiye toplam mevduat hacminin (6.145.516 milyar TL.) yaklaşık olarak % 0,3 gibi son derece düşük bir bölümünü temsil etmektedir. 1997 yılı toplam Türkiye mevduatı 12.545.561 milyar TL. olmuş, bunun %0.23’ü Nevşehir iline aittir. 1996 yılında ilde 53.132.013 TL olarak gerçekleşen kişi başına düşen banka mevduatı Türkiye geneli (96.176.970 TL) ile karşılaştırıldığında düşük seviyededir.

TABLO 26 : NEVŞEHİR İLİ TOPLAM BANKA MEVDUAT HACMİNİN TÜRKİYE GENELİ İÇİNDEKİ YERİ, 1996 -1997 (Milyar TL.)

MEVDUAT TÜRÜ	TÜRKİYE	NEVŞEHİR	TÜRKİYE	NEVŞEHİR
	1996	1996	1997	1997
<i>Tasarruf Mevduatı</i>	1.733.118	3.030	3.174.027	6.166
<i>Mevduat Sertifikası</i>	11.207	-	-	-
<i>Resmi Kuruluşlar Mev.</i>	165.742	123	225.820	265
<i>Ticari Kuruluşlar Mev.</i>	474.632	639	940.917	1.740
<i>Bankalar Mevduatı</i>	485.497	-	1.229.465	-
<i>Döviz Tevdiatı</i>	2.851.132	12.073	5.883.868	20.535
<i>Diğer Mevduat</i>	424.188	234	996.008	797
TOPLAM	6.145.516	16.099	12.545.561	29.504

KAYNAK : Türkiye Bankalar Birliği.

Banka kredileri açısından Nevşehir ilinin sergilemiş olduğu tabloya gelince: 1994 yılı itibariyle 763.3 milyar TL. düzeyinde gerçekleşmiş bulunan toplam kredi hacmi, 1994-1996 döneminde yaklaşık 6 kat artış göstererek 1996 yılında 4.345 milyar TL.,1997 de 8.966 milyar TL. düzeyine ulaşmıştır. 1996 yılı itibarıyla verilen kredilerin % 83'ü 1997 de %71'i ihtisas kredilerinden (tarım, gayrimenkul, mesleki, turizm ve diğer krediler) ,1996da % 17 'si, 1997 de % 28 'i ihtisas dışı kredilerden oluşmaktadır.

1996-97 döneminde Nevşehir ili genelinde banka kredilerinin türlerine göre dağılımı, Türkiye geneli ile karşılaştırmalı olarak Tablo 27'de verilmektedir.

TABLO 27 : NEVŞEHİR İLİ TOPLAM BANKA KREDİ HACMİNİN TÜRKİYE GENELİ İÇİNDEKİ YERİ 1996-1997 (Milyar TL.)

KREDİ TÜRÜ	TÜRKİYE	NEVŞEHİR	TÜRKİYE	NEVŞEHİR
	1996	1996	1997	1997
İHTİSAS KREDİLERİ	913.079	3.598	1.987.931	6.438
- Tarım	668.826	2.727	1.506.834	4.762
- Gayri Menkul	77.380	150	123.367	269
- Mesleki	72.522	487	140.990	951
- Denizcilik	4.731	-	17.624	-
- Turizm	11.770	48	17.624	26
- Diğer	77.850	186	185.050	430
İHTİSAS DIŞI KREDİ	2.946.989	447	6.823.962	2.528
TOPLAM KREDİLER	3.860.068	4.345	8.811.893	8.966

KAYNAK : Türkiye Bankalar Birliği.

1996 ve 1997 yılları itibariyle Nevşehir ilinde bankalarca gerçekleştirilen plasman tutarı, aynı yıllar içinde Türkiye geneli toplam banka plasmanlarının % 0,1'(binde bir)gibi oldukça düşük bir kısmını teşkil etmektedir.1996 yılında ilde 14.340.000 TL olarak gerçekleşen kişi başına düşen kredi miktarı , Türkiye geneli (60.600.000 TL) ile karşılaştırıldığında oldukça düşük bir seviyede olduğu dikkati çekmektedir.

Nevşehir ili banka mevduatı ve kredi ilişkisi incelendiğinde , ilde ticari bankaların açtıkları kredilerin toplam mevduata (TL Mevduatı+ Döviz tevdiatı) oranı 1995 yılında % 22 iken, bu oranın 1996 yılı itibarıyla % 27, 1997 itibarıyla % 30.4 düzeyine çıktığı dikkati çekmektedir.

3.10.3. Gelir

Nevşehir ili Gayri Safi Yurtiçi Hasıla rakamları yıllar itibariyle değerlendirildiğinde; 1987 yılında 438.486 milyon TL. olan sabit fiyatlarla (1987 yılı üretici fiyatlarına göre) GSYİH, 1987-1996 döneminde % 28.2 oranında artış kaydederek 1996 yılı sonu itibariyle 562.193 milyon TL. olarak gerçekleşmiştir. Nevşehir ili GSYİH'sının yıllar itibariyle gelişimi (sabit ve cari fiyatlarla) Tablo 28'de verilmektedir.

TABLO 28 : NEVŞEHİR İLİ GSYİH'SININ YILLAR İTİBARIYLA GELİŞİMİ

YILLAR	CARİ FİYATLARLA		SABİT FİYATLARLA	
	Değer (Milyon TL.)	Gelişme Hızı (%)	Değer (Milyon TL.)	Gelişme Hızı
1987	438.486	-	438.486	-
1988	620.110	41.4	433.173	-1.2
1989	1.110.632	79.1	396.842	-8.4
1990	2.149.250	93.5	428.840	8.1
1991	2.914.574	35.6	544.566	27.0
1992	4.564.911	56.6	458.601	-15.8
1993	9.122.433	99.8	505.095	10.1
1994	16.959.390	85.9	486.647	-3.7
1995	32.353.954	126.2	503.385	3.4
1996	57.336.374	98.2	562.193	12.2
1997	142.502.819	105.7	573.831	2.1

KAYNAK : İller İtibariyle GSYİH, 1987-1997 DİE.

Nevşehir ili 1987 yılı üretici fiyatlarıyla GSYİH'sının faaliyet kollarına göre dağılımı incelendiğinde; 1996 yılı itibariyle en yüksek payın % 37.8 ile *tarım* sektörüne ait olduğu 1997 de bu oranın %33.3 olduğu, bu sektörü 1996 da % 18,2 ile 1997 de % 21.4 ile ticaret ve 1996 da % 12.3 1997 de % 13.2 ile de sanayi sektörlerinin izlediği görülmektedir.

Tablo 29’da 1996-1997 yılı itibariyle Nevşehir ili GSYİH’sının faaliyet kollarına göre dağılımı verilmektedir.

TABLO 29 : NEVŞEHİR İLİ GSYİH’SININ FAALİYET KOLLARINA GÖRE DAĞILIMI (1996-1997) (Milyon TL)

SEKTÖRLER	1996			1997		
	Değer	%Pay	G.hızı %	Değer	%Pay	G.hızı %
1.TARIM	212.457	37.8	6.7	191.317	33.3	-10.0
a. Çiftçilik ve hayvancılık	212.168	37.7	6.8	191.034	33.3	-10.0
b. Ormancılık	-	-	-	-	-	-
c. Balıkçılık	289	0.1	-9.1	283	0.0	-2.1
2.SANAYİ	69.168	12.3	35.1	75.860	13.2	9.7
a. Madencilik ve Taşocakçılığı	369	0.1	11.5	586	0.1	58.8
b. İmalat Sanayii	65.028	11.6	34.2	71.845	12.5	10.5
c. Elektrik ,Gaz ve Su	3.771	0.7	55.8	3.429	0.6	-9.1
3.İNŞAAT	36.701	6.5	44.1	33.790	5.9	-7.9
4.TİCARET	102.209	18.2	12.3	122.896	21.4	20.2
a. Toptan ve Perakende Ticaret	48.362	8.6	12.8	53.492	9.3	10.6
b. Otel,Lokanta Hizmetleri	53.847	9.6	11.9	69.404	12.1	28.9
5.ULAŞTIRMA HABERLEŞME	91.693	16.3	5.8	98.187	17.1	7.1
6. MALİ KURULUŞLAR	6.551	1.2	-10.8	6.589	1.1	0.6
7.KONUT SAHİPLİĞİ	17.803	3.2	2.4	18.411	3.2	3.4
8.SERBEST MESLEK VE HİZMETLER	4.942	0.9	11.4	5.232	0.9	5.9
9.(EKSI)İZAFİ BANKA HİZMETLERİ	5.700	1.0	-11.9	5.587	1.0	-2.0
10.SEKTÖRLER TOPLAMI	535.824	95.3	12.5	546.695	95.3	2.0
11.DEVLET HİZMETLERİ	18.136	3.2	-1.7	18.747	3.3	3.4
12.KAR AMACI OLMAYAN ÖZEL HİZMET KURULUŞLARI	429	0.1	3.4	388	0.1	-9.6
13.ARA TOPLAMI (1-9)	554.389	98.6	12.0	565.830	98.6	2.1
14.İTHALAT VERGİSİ	7.804	1.4	31.2	8.001	1.4	2.5
15. GAYRİ SAFİ YURTIÇİ HASILA (13+14) (Alıcı fiyatlarıyla)	562.193	100.0	12.2	573.831	100	2.1

Kaynak: DİE

Tablo 30’de de Nevşehir ili GSYİH’nın Türkiye ve İç Anadolu Bölgesi içindeki yeri verilmektedir.

TABLO 30 : NEVŞEHİR İLİ GSYİH'NİN TÜRKİYE VE İÇANADOLU BÖLGESİ İÇİNDEKİ YERİ (1987 YILI ÜRETİCİ FİYATLARIYLA, Milyar TL.)

YILLAR	TÜRKİYE (1)		İÇANADOLU BÖLGESİ (2)		NEVŞEHİR (3)	
	GSYİH	Gelişme hızı (%)	GSYİH	Gelişme hızı (%)	GSYİH	Gelişme hızı (%)
1987	74.722	-	12.636	-	439	-
1988	76.306	2,1	12.839	1,6	433	-1,2
1989	76.498	0,3	11.983	-6,7	397	-8,4
1990	83.578	9,3	13.531	12,9	429	8,1
1991	84.353	0,9	13.954	3,1	545	27
1992	89.401	6,0	14.484	3,8	459	-15,8
1993	96.590	8,0	15.488	6,9	505	10,1
1994	91.321	-5,5	14.851	-4,1	487	-3,7
1995	97.888	7,2	15.677	5,6	503	3,4
1996	104.745	7,0	16.417	5,2	562	12,2
1996	112.631	7,5	17.284	5,3	573	2,1

KAYNAK : İller İtibariyle GSYİH, 1987-1997 DİE.

3.11. Yatırımlarda Devlet Yardımları

Ulusal ekonomilerin ayakta durabilmesi, yeni nesillere istihdam yaratılabilmesi, üretim, ihracat ve refah düzeyinin artırılabilmesi için yatırım yapılması zorunlu olurken, özellikle devletin ekonomideki payının azaltılmasının her kesim tarafından kabul gördüğü bir dönemde, ihtiyaç duyulan sanayi yatırımlarının *özel sektör* tarafından gerçekleştirilmesi bir mecburiyet haline gelmektedir.

Yatırım; getirisi uzun vadede oluşan ve değişen ekonomik, politik, sosyal ve teknolojik şartlar nedeniyle yüksek risk taşıyan bir faaliyettir. Söz konusu yüksek riski azaltmak ve müteşebbisleri ülkenin ihtiyaç duyduğu yatırımlara yönlendirebilmek için, gelişmiş ülkeler dahil tüm ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de yatırımların devlet tarafından desteklenmesi kaçınılmaz bir mecburiyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Gümrük Birliği, dünya ekonomisine entegrasyon ve yabancı sermayenin ülkemize çekilmesi gibi hususlar dikkate alındığında *Yatırımlarda Devlet Desteklerinin* önemi daha da artmaktadır.

Esasen, Avrupa Birliği üyesi ülkeler dahil, tüm ülkelerde bölgesel ve sektörel amaçlara yönelik olarak mali kaynakların imkan verdiği ölçüde;

- *Nakit destek ve hibeler,*
- *Vergisel destekler,*
- *Kredi destekleri,*
- *Sermayeye iştirak,*
- *Arazi - arsa tahsisi,*
- *Eğitim, pazar araştırması ve AR-GE yardımları*

gibi Devlet Destekleri yaygın bir biçimde uygulanmaktadır. Ülkemizde yatırımlara uygulanan devlet yardımlarını;

a- Yatırımlarda Devlet Yardımları,

b- KOBİ (Küçük ve Orta Boy İşletmeler) Yatırımlarında Devlet Yardımları

olmak üzere iki farklı sistemde ele almak mümkündür. KOBİ yatırımları ile ilgili devlet yardımları belli büyüklüğe kadar olan imalat sektörü yatırımlarını hedef alırken, *Teşvik Belgeli Sistem* çerçevesinde yürütülen ve genel anlamda *Yatırımlarda Devlet Yardımları* adı altında ifade edilen destekler, belli bir büyüklüğün üzerindeki her tür sektör yatırımını içermektedir.

a- Yatırımlarda Devlet Yardımları

Yatırımlarda Devlet Yardımları ile ilgili Mevzuat, 13 Ocak 1995 tarih ve 22170 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “**26/12/1994 tarih ve 94/6411 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar**”, 10 Mart 1995 tarih ve 2223 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **08/03/1995 tarih ve 95/6569 sayılı “Ek Karar”** ve 4 Nisan 1995 tarih ve 22248 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “**95/2 Sayılı Hazine Müsteşarlığı Tebliği**” ile düzenlenmiştir. Ayrıca, söz konusu Mevzuatta 8 Aralık 1996 tarih ve 22841 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **19/09/1996 tarih ve 96/8639 sayılı “Ek Karar”**, 19 Mart 1997 tarih ve 22938 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **97/2 Sayılı Hazine Müsteşarlığı Tebliği** ve YPK’nun **22 Temmuz 1997 tarih ve 97/41 Sayılı kararı**, **6 Ağustos 1997 tarih ve 97/45 Sayılı kararı** ve **16 Ekim 1997 tarih ve 97/88 Sayılı kararı** ile ihtiyaçtan doğan bazı değişiklikler yapılmıştır. Daha sonra, 23 Ocak 1998 tarih ve 23239 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, **4325 No’lu Kanunla Olağanüstü Hal Bölgesinde ve**

KÖY'lerde istihdam yaratılması ve yatırımların teşvik edilmesine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Son olarak da, 25 Mart 1998 tarih ve 23297 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, **23/02/1998 tarih ve 98/10755 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları ve Yatırımları Teşvik Fonu Esasları Hakkında Karar”** ile;

- Daha önceki Karar hükümlerine göre düzenlenmiş bulunan yatırım teşvik belgeleri ile ilgili uygulamalar, istinad ettiği Karar hükümlerine tabi olmak ve
- Ancak, talep edilmesi halinde 98/10755 sayılı Karar'la lehe gelen hükümler 26/12/1994 tarihli ve 94/6411 sayılı Karar ve bu Karar'da değişiklik yapan Kararlar hükümlerine göre düzenlenmiş olan yatırım teşvik belgelerine tatbik edilebilir olmak

kaydıyla; 26/12/1994 tarih ve 94/6411 sayılı, 8/3/1995 tarih ve 95/6569 sayılı, 19/09/1996 tarih ve 96/8639 sayılı, 31/07/1997 tarih ve 97/9688 sayılı Kararlar yürürlükten kaldırılmıştır.

Son kararın uygulanmasına ilişkin esas ve usuller **6 Mayıs 1998 tarih ve 23334 sayılı** Resmi Gazetede yayımlanan **98/1 sayılı** Hazine Müsteşarlığı tebliği ile düzenlenmiştir.

Daha önceki Karar hükümlerine göre düzenlenmiş bulunan yatırım teşvik belgeleri ile ilgili uygulamalar, istinad ettiği Karar hükümlerine tabi olmak ve saklı kalmak kaydıyla, 25 Mart 1998 tarihinden sonra yürürlükte olan Karar çerçevesinde destek unsurlarının uygulanması açısından;

- a- **Gelişmiş Yöreler:** İstanbul ve Kocaeli il sınırları ile Ankara, İzmir, Bursa, Adana ve Antalya Büyükşehir Belediye sınırları dahil,
- b- **Normal Yöreler:** Gelişmiş Yöreler ve Kalkınmada Öncelikli Yöreler dışında kalan iller,
- c- **Kalkınmada Öncelikli Yöreler:** Bakanlar Kurulu Kararı ile Kalkınmada Öncelikli Yöre olarak belirlenen iller,

olarak tespit edilmiştir.

23/02/1998 tarih ve 98/10755 sayılı karar çerçevesinde Hazine Müsteşarlığından alınan “Teşvik Belgesi” kapsamında gerçekleştirilen yatırımlar için, yatırım veya işletme dönemlerini kapsayan aşağıdaki destek unsurları uygulanmaktadır;

- **Gümrük vergisi ve Toplu Konut Fonu istisnası,**
- **Yatırım indirimi,**
- **İthalde Katma Değer Vergisi erteleme,**
- **Yerli makine ve teçhizat alımında Katma Değer Vergisi desteği,**
- **Vergi, resim ve harç istisnası,**
- **Enerji desteği,**
- **Arsa tahsisi,**
- **Yatırımları Teşvik Fonundan kredi tahsisi.**

Yukarıda sayılan destek unsurlarının ne şekilde uygulanacağı Hazine Müsteşarlığı'na belirlenmektedir.

Destek Unsurlarından Yararlanma

Destek unsurlarından yararlanabilmek için esas ve usulleri Müsteşarlıkça belirlenecek Yatırım Teşvik Belgesinin temin edilmesi zorunludur. Yatırımın teşvik belgesine bağlanabilmesi için asgari sabit yatırım tutarının, Kalkınmada Öncelikli Yörelerde 25 Milyar Türk Lirası, diğer yörelerde ise 50 Milyar Türk Lirası olması gerekmektedir.

Yatırım teşvik belgesi kapsamında, gelişmiş yörelerde aşağıda belirtilen sektörlerdeki yatırımlar ile bu yörelerde Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca belirlenen Organize Sanayi Bölgelerindeki yatırımlar, Normal Yöreler ve Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki yatırımlar ve KOBİ kapsamına giren işletmelerce gerçekleştirilecek yatırımlar, yukarıda sayılan destek unsurlarından yararlanabilir.

Gelişmiş Yörelerde gerçekleştirilecek yatırımlardan teşvik belgesine bağlanabilecek ve destek unsurlarından yararlandırılacak yatırımlar aşağıda verilmiştir;

- *Elektrik enerjisi üretimi yatırımları (otoprodüktör yatırımları dahil),*
- *Altyapı yatırımları,*
- *Yap-işlet ve/veya yap-işlet-devret modeli çerçevesinde yapılacak yatırımlar,*
- *Ar-Ge, tasarım, yeni ürün ve model geliştirmeye yönelik yatırımlar,*
- *Çevre korumaya yönelik yatırımlar,*
- *Bilim Teknoloji Yüksek Kurulunca belirlenen öncelikli teknoloji yatırımları,*
- *Elektronik sanayi yatırımları,*
- *Gemi ve yat inşa yatırımları,*
- *Tersane yatırımları (gemi inşa ve onarımını sağlayan tesisler),*
- *Tekno-park, bilişim teknolojisi, eğitim, sağlık ve turizm yatırımları dahil olmak üzere Müsteşarlıkça belirlenecek diğer hizmet yatırımları,*
- *Mevcut yatırımın Kalkınmada Öncelikli Yörelere ile yurt dışına nakli sonucunda aynı mahalde gerçekleştirilmesi kaydıyla, Müsteşarlıkça uygun görülecek yatırımlar,*
- *Tevsi, modernizasyon, yenileme, kalite düzeltme, darboğaz giderme, entegrasyon ve tamamlama yatırımları,*
- *İleri teknoloji gerektiren, katma değeri yüksek, vergi gelirlerini ve istihdamı artırıcı özelliklerden bir veya birden fazlasını içeren ve sabit yatırım tutarı 50 milyon USD karşılığı Türk Lirasının üzerindeki komple yeni yatırımlardan Müsteşarlıkça uygun görülecek yatırımlar.*

Yatırımlara Sağlanan Destek Unsurları

Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu İstisnası: Yatırım teşvik belgesi kapsamındaki makine ve teçhizat (hammadde, aramalı ve işletme malzemeleri hariç) ithalatı, yürürlükteki İthalat Rejimi Kararı gereğince ödenmesi gereken Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonundan istisna tutulmaktadır.

Teşvik belgesi ve buna bağlı liste kapsamındaki makine ve teçhizatın ithaline ilişkin işlemler, gümrük mevzuatı çerçevesinde gümrük idaresince yerine getirilir. Uygulamaya ilişkin usuller, Müsteşarlık ve Gümrük Bakanlığınca (Gümrük Kontrol Genel Müdürlüğü) müştereken tespit edilir.

Yatırım İndirimi: 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun ek 3. Maddesi hükmü uyarınca yatırım indirimi uygulaması açısından, yatırım teşvik belgesi kapsamında Gelişmiş Yörelere ve Normal Yörelere gerçekleştirilecek yatırımlar (Organize Sanayi Bölgelerinde gerçekleştirilecek yatırımlar ile KOBİ'lerce yapılacak yatırımlar dahil) *özel önem taşıyan sektör yatırımlarıdır.*

Yatırım indirimi, Normal Yörelere ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere ile yukarıda izah edilen şekildeki Gelişmiş Yörelere yapılacak yatırımlara % 100 oranında uygulanır. Yatırım indiriminin artırılması halinde, Kalkınmada Öncelikli Yörelere için azami oran uygulanır. Yatırım indirimi uygulaması yönünden yatırımcının Müsteşarlığa müracaat tarihinden itibaren yapacağı harcamalar dikkate alınır.

İthalde KDV Ertelemesi: Teşvik Belgesi kapsamında ithal edilecek makine ve teçhizat, 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Kanun'da öngörüldüğü şekilde Katma Değer Vergisi ertelemeinden yararlanır. İlgili mevzuatta öngörülen istisna hükümleri saklıdır.

Müsteşarlık tarafından verilen teşvik belgesinde yer alan yatırım mallarının ithalinde ödenmesi gereken katma değer vergisi, bu verginin fiilen indirilmesinin mümkün olacağı tarihe kadar ertelenir. Erteleme süresince zaman aşımı işlemez.

Yerli Makine ve Teçhizatta KDV Desteği: Teşvik belgesi kapsamında yurt içinden satın alınan ve yerli katkı oranı % 50'nin (gemi ve yat inşa yatırımlarında % 30) üzerinde bulunan makine ve teçhizata ilişkin Gelişmiş ve Normal Yöreleredeki yatırımlarda katma değer vergisi oranındaki değer; Kalkınmada Öncelikli Yöreleredeki Yatırımlarda ise katma değer vergisi oranına 10 puan eklenmek suretiyle bulunacak değer üzerinden yatırımcılara Fon'dan ödeme yapılır. Bu ödeme, gemi ve yat inşa yatırımlarında sabit yatırım tutarı üzerinden yatırımcılara ödenir.

KDV desteği ile ilgili olarak yatırımın bulunduğu il valiliğine veya yatırımcının kendisinin tayin edeceği yeminli mali müşavire doğrudan başvurularak işlemler yürütülür.

Vergi, Resim ve Harç İstisnası: 3/12/1988 tarihli ve 3505 sayılı Kanun'un Geçici 2'nci maddesine göre, yatırımcının yatırımın tamamlanmasına müteakip 2 yıl içinde 10.000 USD tutarında ihracat yapacağına dair taahhütte bulunması kaydıyla;

- Şirket kuruluşu,
- Yatırım termin süresi içinde kalınmak kaydıyla, teşvik belgesinde öngörülen özkaynak tutarını geçmemek üzere sermaye tezyidi,
- Teşvik belgesinde öngörülen yabancı kaynak tutarını geçmemek üzere bir yıl ve daha uzun vadeli olarak yurt içinden ya da dışından sağlanacak yatırım kredileri,
- Teşvik belgeli yatırıma ilişkin gayrimenkul ve gayrimenkule müteferri aynı hakların aynı sermaye olarak konulması halinde, bunların şirket adına tapuya tescil

işlemleri ve bu işlemlerle ilgili olarak düzenlenecek kağıtlar 01/07/1964 tarihli ve 488 sayılı Kanuna göre damga vergisinden ve 02/07/1964 tarihli ve 492 sayılı Kanuna göre harçlardan istisna edilir.

Enerji Desteği: İlgili mevzuatla belirlenen esas ve usuller çerçevesinde teşvik belgeli yatırımlara enerji desteği sağlanır.

Yatırımları Teşvik Fonundan Kredi Tahsisi : Fon'dan sadece, yatırımlarda devlet yardımları ile ilgili teşvik mevzuatı çerçevesinde araştırma-geliştirme (Ar-Ge), teknopark, çevre korumaya yönelik Bilim Teknoloji Yüksek Kurulunca belirlenen öncelikli teknolojik yatırımlar ile KOBİ yatırımlarının teşviki, desteklenmesi ve yönlendirilmesi amacıyla Müsteşarlıkça belirlenecek limitler dahilinde kredi tahsisi yapılabilmektedir.

Ayrıca, Olağanüstü Hal Bölgesinde ve Kalkınmada Öncelikli Yörelerde vergi teşvikleri uygulamak ve yatırımlara kamu arsa ve arazisi temin etmek suretiyle yatırımları ve istihdam imkanlarını artırmayı amaçlayan, 4325 No.lu Kanun kapsamında çeşitli teşvikler getirilmiştir.

Bu Kanunda geçen Olağanüstü Hal Bölgesi; 4325 No.lu Kanunun yürürlüğe girdiği 1 Şubat 1998 tarihinde, Olağanüstü Hal Bölgesi ve mücavir alanına dahil iller ile Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığınca belirlenen fert başına GSYİH miktarları 1.500 USD

veya daha az ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca belirlenen sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi -0.5 ve daha düşük bulunan illerden Bakanlar Kurulunca tespit edilen; Adıyaman, Ağrı, Ardahan, Bayburt, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Ordu, Şanlıurfa ve Yozgat illerini kapsamaktadır.

Bu Kanun kapsamında getirilen teşvikler ise şöyledir:

Gelir ve Kurumlar Vergisi İstisnası: 01.01.1998 tarihi ile 31.12.2000 tarihi arasında; Olağanüstü Hal Bölgesi kapsamında sayılan illerde yeni işe başlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, bu illerdeki işyerlerinde fiilen ve sürekli olarak 10 ve daha fazla işçi çalıştırmaları şartıyla, münhasıran bu iş yerinden elde ettikleri kazançları işe başlama tarihinden itibaren yatırım dönemi dahil 5 vergilendirme dönemi gelir ve kurumlar vergisinden müstesnadır.

Çalışanlardan Kesilen Vergilerin Ertelenmesi: 31.12.2002 tarihine kadar uygulanmak üzere; Olağanüstü Hal Bölgesi kapsamında sayılan illerde, 01.02.1998 tarihini izleyen aybaşından itibaren yeni işe başlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin bu illerdeki işyerlerinde çalıştırdıkları işçiler ile 01.02.1998 tarihinden önce işe başlamış olan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin 31.10.1997 tarihinden önce ilgili idareye vermiş oldukları en son 4 aylık sigorta prim bordrolarında bildirdikleri işçi sayısına ilave olarak yeni işe aldıkları ve bu işyerlerinde fiilen çalıştırdıkları işçilerin, ücretlerinden kesilen ve beyan edilerek tahakkuk ettirilen gelir ve damga vergileri, beyanname verme süresini izleyen ikinci yılın aynı döneminde ödenir.

İşletmelerde Vergi, Resim, Harç İstisnası: 01.02.1998 tarihinden 31.12.2002 tarihine kadar uygulanmak üzere; Olağanüstü Hal Bölgesi kapsamında sayılan illerde yapılacak teşvik belgeli yatırımlarla ilgili olarak;

- Arazi veya arsa tedariki ile ilgili olarak ivazlı veya ivazsız devir, temlik, kamulaştırma, satış vaadi sözleşmesi, intifa ve iştirak hakkı, alım, satım, kira, geri alma, geri verme, ifraz, tevhid, tescil, cins değişikliği, rehin ve ipotek tesis ve terkini, ıslah ve değişiklik işlemleri ile bu işlemler dolayısıyla düzenlenen kağıtlar,

- Kredi verilmesi ile ilgili işlemler, bu konuda düzenlenen kağıtlar ve kredi işlemleri nedeniyle her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben alınan paralar

veraset ve intikal vergisi, damga vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi, emlak vergisi ve harçlar ile 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununa göre alınan vergi, resim ve harçtan müstesnadır.

Sigorta Primi İşveren Payları: 31.12.2002 tarihine kadar uygulanmak üzere; Olağanüstü Hal Bölgesi kapsamında sayılan illerde, 01.02.1998 tarihinden itibaren yeni işe başlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin bu illerdeki işyerlerinde çalıştırdıkları işçiler ile 01.02.1998 tarihinden önce işe başlamış olan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin 31.10.1997 tarihinden önce idareye vermiş oldukları en son 4 aylık sigorta prim bordrolarında bildirdikleri işçi sayısına ilave olarak yeni işe aldıkları ve bu işyerlerinde fiilen çalıştırdıkları işçiler için, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 72 ve 73'üncü maddeleri uyarınca prime esas kazançları üzerinden tahakkuk ettirilecek primlerin işveren hissesi Hazinece karşılanmaktadır.

Bedelsiz Yatırım Yeri Tahsisi: 23 Ocak 1998 tarih ve 23239 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4325 Sayılı Kanunun 8'inci maddesiyle Kalkınmada Öncelikli Yörelerde; organize sanayi bölgelerine öncelik verilmek üzere en az 10 kişilik istihdam öngören teşvik belgeli yatırımlar için gerçek ve tüzel kişilere, Hazineye ait arazi ve arsaların mülkiyeti bedelsiz olarak devredilebilir hükmü getirilmiştir. Bu maddenin uygulanması ile ilgili hükümler Maliye Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenecektir.

Yatırımın Finansmanı

Teşvik belgesi kapsamındaki yatırımların finansmanında uygulanabilecek asgari öz kaynak oranları aşağıda belirtilmiştir;

- **Kalkınmada Öncelikli Yörelerde yapılacak yatırımlarda** % 20,
- **Normal ve Gelişmiş Yörelerde yapılacak yatırımlarda** % 40,
- **Ro-Ro taşımacılığı, havayolu kargo taşımacılığı yatırımlarında** % 25,
- **Gemi inşa, yat inşa, gemi ithali ve uçak ithali yatırımlarında** % 15,
- **Finansal kiralama şirketlerinin yapacağı kiralama yatırımlarında** % 10,

Teşvik belgeli yatırımlar kapsamında dış kredi ve yurtiçinden döviz kredisi (iç kredi ile birlikte kullanılması dahil) temin edilmesi halinde, özkaynak oranları % 20'ye kadar indirilebilir. Ayrıca, ihraç edilmek üzere inşa edilen gemi ve yatlar (deniz araç ve gereçleri dahil) ile Müsteşarlıkça uygun görülen Yap-İşlet-Devret modeli çerçevesinde gerçekleştirilecek yatırımlarda bu sınırlara bağlı kalınmaz.

Yatırıma Fon kaynaklarından kredi desteğinin öngörülmesi halinde, bu kredi ile dış kredi yukarıda belirtilen % 80 limitlerini aşmamak üzere birlikte kullanılabilir. Yatırımların finansmanında; yeniden değerlendirme fonu, öz kaynak olarak mütalaa edilmez.

Madencilik yatırımları (görünür rezerve oturtulmuş istihraç yatırımları, maden istihracı ile beraber entegrasyon yatırımları ve maden aramaya yönelik yatırımlar dahil), kalkınmada öncelikli yörelerde uygulanan destek unsurlarından yararlanmaktadır.

b- KOBİ Yatırımlarında Devlet Yardımları

*Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) Teşvik Belgeli olarak devlet yardımlarından yararlanmaları, ilk kez 16 Ekim 1996 tarih ve 22789 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **19/09/1996 tarih ve 96/8615 sayılı** “Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar” ve 31 Ekim 1996 tarih ve 22803 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 96/3 sayılı Hazine Müsteşarlığı Tebliği ile sağlanmıştır. Son olarak da, 7 Mart 1998 tarih ve 23279 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **23/02/1998 tarih ve 98/10669 sayılı** Kararla KOBİ yatırımlarına ilişkin devlet yardımları yeniden düzenlenmiş ve 96/8615 sayılı Karar yürürlükten kaldırılmıştır.*

Bu Karar kapsamında; imalat sanayi sektöründe faaliyette bulunan, işyerinde en fazla 150 işçi çalıştıran, kanuni defter kayıtlarında arsa ve bina hariç, makine ve teçhizat, tesis, taşıt araç ve gereçleri, döşeme ve demirbaşları toplamı 50 milyar Türk Lirasını aşmayan işletmeler KOBİ kapsamında değerlendirilmiş ve Devlet Yardımlarından faydalanmaları imkanı yaratılmıştır.

KOBİ'lere sağlanan başlıca destek unsurları;

- *Yatırımları Teşvik Fonundan Kredi,*
- *Gümrük Vergisi ve Fon İstisnası,*
- *Yatırım İndirimi,*
- *Makine ve Teçhizat Alımında Katma Değer Vergisi (KDV) Desteği,*
- *Vergi, Resim ve Harç İstisnası,*

olarak sıralanabilir.

Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında yurt içinde imal edilmiş makine ve teçhizatın satın alınması halinde, makine ve teçhizata ilişkin katma değer vergisi, Fon'dan KDV desteği olarak yatırımcılara ödenir. Bu ödeme; Kalkınmada Öncelikli Yörelerde, katma değer vergisine 10 puan ilave edilerek yapılır. KDV desteğinden yararlanabilmek için satın alınan makine ve teçhizatın yeni ve kullanılmamış olması gerekmektedir.

Acil Destek kapsamında yer alan; Adıyaman, Ağrı, Ardahan, Batman, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Giresun, Gümüşhane, Hakkari, Iğdır, Kahramanmaraş, Kars, Kilis, Malatya, Mardin, Muş, Rize, Siirt, Sinop, Sivas, Şanlıurfa, Şırnak, Tunceli ve Van illerindeki KOBİ'lere öncelikli olarak Yatırımları Teşvik Fonundan kredi tahsis edilmektedir.

Fon kaynaklı krediler sadece makine ve teçhizat ile hammadde (enerji hariç) alımlarına yönelik olarak kullanılabilir. Yurtiçinden kullanılmış olarak temin edilecek makine teçhizat için Fon'dan kredi tahsisi yapılmaz.

KOBİ'lere Fon'dan, Acil Destek kapsamındaki illerde 30 milyar TL., Kalkınmada Öncelikli Yörelerde 20 milyar TL., diğer yörelerde 15 milyar TL.'na kadar olmak üzere Fon kaynaklı yatırım kredisi tahsis edilebilir. Ayrıca, KOBİ'lere Fon'dan 10 milyar TL.'na kadar Fon kaynaklı işletme kredisi de tahsis edilebilir.

Fon kapsamındaki kredilerin kullanımında yatırımcının krediye konu toplam yatırımın Acil Destek kapsamındaki illerde en az % 10'unu, Kalkınmada Öncelikli Yörelerde en az % 20'sini, diğer yörelerde en az % 30'unu öz kaynaklardan karşılaması gerekmektedir.

KOBİ'lere Fon kaynaklarından kullanılan kredilerin faizleri; Acil Destek kapsamındaki illerde ve Kalkınmada Öncelikli Yörelerde % 20 , diğer yörelerde yapılacak yatırımlarda ise % 30'dur. KOBİ'lere kullanılacak Fon kaynaklı yatırım kredilerinde azami vade 4 yıl, işletme kredilerinde 2 yıldır. Yatırım kredilerinde 1 yıl ödemesiz dönem uygulanır.

KOBİ Desteklerinden Yararlanılması

KOBİ yatırımlarında devlet yardımları, Hazine Müsteşarlığı ve Türkiye Halk Bankası (Halkbank) tarafından ortaklaşa yürütülmektedir. KOBİ Teşvik Belgesi alınabilmesi için; yatırımcı kendisine en uygun olan Halkbank Şubesine başvurmakta, şube tarafından talebin uygun görülmesi halinde kendisinden istenen bilgi ve belgeleri yine ilgili şubeye vermektedir. Fon kaynaklı kredi kullanılmasına yönelik alınacak teminata ait esaslar Halkbank tarafından belirlenmektedir. Halkbank tarafından Teşvik Belgesi talebi olumlu karşılanan Yatırımcılara, Bankanın başvurusu üzerine, Hazine Müsteşarlığı Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğüne Teşvik Belgesi verilmektedir.

Yatırım Teşvik Belgesi şart ve karakteristiklerinin gereği gibi yerine getirilememesi halinde, Hazine Müsteşarlığı, destek unsurlarının kısmen veya tamamen kaldırılarak, yararlanılan desteklerin geri alınmasını sağlama yetkisine sahiptir.

Yatırımın gerçekleşmesi ile ilgili takip, kontrol ve sorumluluk Halkbank'a aittir. Yatırımın, Yatırım Teşvik Belgesinde kayıtlı destek unsurlarından birinin uygulanmasını müteakip en geç 6 ay içerisinde tamamlanması esastır. Yatırım süresi Teşvik Belgesinde kayıtlı destek unsurlarından birinin uygulanmasını müteakip başlamakta ve verilen süre içinde tamamlanamayan yatırımlarla ilgili olarak ise, Müsteşarlıkça KOBİ Teşvik Belgesi iptal edilerek, sağlanmış olan destek unsurları 6183 sayılı Kanun çerçevesinde ilgililerden geri alınmaktadır.

Yatırımların gerçekleşmemesi veya Yatırım Teşvik Belgesinin iptal edilmesi halinde, yararlanılan Fon kaynaklı kredi faiz oranı; Fon kaynaklı kredinin ilk kullanıldığı tarihten, yatırımcının kredi anapara ve faizlerini vadelerinde ödenmemesi halinde ise temerrüde düşülen tarihten itibaren, Halkbank'ın kısa vadeli ticari kredilere uygulayacağını ilan ettiği faiz oranına yükseltilerek, anaparanın (kredinin), buna göre hesaplanacak faizi ile birlikte yatırımcıdan Halkbank tarafından tahsili söz konusudur.

4. ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ DEĞERLENDİRME KRİTERLERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI

4.1. Değerlendirme Kriterleri

Nevşehir ili için önerilen yatırım konularının değerlendirilmesinde, *tarım* ve *sanayi* sektörlerine yönelik olmak üzere iki ayrı değerlendirme kriteri uygulanmıştır.

Tarım sektörü için önerilen yatırım konuları; *pazar olanakları; yardımcı malzeme ve hammadde kaynaklarına yakınlık; taşıma; işgücü; enerji, yakıt ve su; arazi durumu; sosyal ve kültürel çevre; iklim koşulları; özendirme önlemleri; toplam yatırım tutarı, işletme sermayesi ihtiyacı ve finansman imkanları* olmak üzere 10 ayrı kriter açısından değerlendirilmiştir. **Her bir yatırım konusu için toplam faktör puanı**, 1-3 arası faktör ağırlıkları ile söz konusu yatırım göz önünde bulundurularak 1-10 arası verilen puanların çarpılması sonucu oluşan rakamların toplamından oluşmaktadır.

Sanayi sektörü için önerilen yatırım konuları ise, *pazara yakınlık; yardımcı malzeme ve hammadde kaynaklarına yakınlık; taşıma; işgücü; enerji, yakıt ve su; arsanın maliyeti, topografik yapısı ve inşaat maliyeti; sosyal ve kültürel çevre; iklim koşulları; çevre koşullarına uygunluk; özendirme önlemleri; yan sanayie yakınlık; üst düzey yönetici ve teknik personel sağlanması; iletişim imkanları; toplam yatırım tutarı ve işletme sermayesi ihtiyacı; finansman imkanları ve bankacılık hizmetlerinden yararlanılması ve diğer (güvenlik ve milli savunmaya uygunluk vb.)* gibi 16 faktör üzerinden değerlendirilmiştir. Yine **her bir yatırım konusu için toplam faktör puanı**, 1-3 arası faktör ağırlıkları ile söz konusu yatırım göz önünde bulundurularak 1-10 arası verilen puanların çarpılması sonucu oluşan rakamların toplamından oluşmaktadır.

Bunun yanı sıra, önerilen uygun yatırım konuları, kendi içlerindeki nispi üstünlüklerini yansıtabilmek amacıyla üç grupta değerlendirilmiştir:

A Grubu: Gerek talep-Pazar-kaynak, gerekse yatırım boyutları, karlılık ve risk derecesi bakımından *sorun taşımadığı düşünülen* yatırım alanlarını içermektedir.

B Grubu: Bölgesel imkanlar ve hazırlık derecesine göre birinci gruptaki yatırımlar gibi sorunsuz olmakla birlikte, kuruluş yeri, pazarlama, kapasite, işgücü vb. faktörler bakımından *daha ayrıntılı analiz gerektiren* yatırım alanlarını içermektedir.

C Grubu: Bölgenin ve ülkenin ihtiyaç duyabileceği, girdi-çıktı değerlendirmesi bakımından anlamlı potansiyel arz eden yatırım alanlarıdır. Ancak; bölgede belirli bir alt yapı ile ekonomik oluşum ve gelişmelere paralel olarak, diğer iki gruba oranla *daha ciddi hazırlık safhası gerektiren* yatırım alanlarını içermektedir.

Buna göre;

Tarım sektörü için;

0 - 120 arası puan **C Grubu**

121 - 160 arası puan **B Grubu**

161 - 200 arası puan **A Grubu**

Sanayi sektörü için;

0 - 50 arası puan **C Grubu**

151 - 200 arası puan **B Grubu**

201 - 250 arası puan **A Grubu**

yatırım konularını ifade etmektedir.

4.2. Uygun Yatırım Konuları

Nevşehir ili için sosyo-iktisadi anlamda uygun yatırım konuları önerilirken; yörenin doğal kaynak potansiyelinin değerlendirilmesinin yanısıra, yurtiçi ve yurtdışı talebi karşılamaya yönelik olarak, ilde sanayi sektörünün gelişimini destekleyecek, potansiyel arz eden yatırım konuları da göz önünde bulundurulmuştur.

Yapılan inceleme ve değerlendirmelerin ışığında, Nevşehir iline yönelik 19 adet yatırım konusu önerilmiştir. Bu yatırım konuları aşağıda verilmektedir.

4.2.1. Doğal Kaynak Potansiyelini Değerlendirmeye Yönelik Yatırımlar

Nevşehir ilinin ülkemizin sayılı turistik bölgelerinden biri olması , ve bu sektörün gelişiminin konaklama imkanlarının yanında onu besleyen gıda sektörü ile yakından bağlantılı olması nedeniyle, Nevşehir ilinin doğal kaynak potansiyelini oluşturan tarım sektörüne dayalı olarak yapılabilecek yatırım konuları da önem kazanmaktadır.

Tarım ve hayvancılık sektöründe yapılabilecek yatırımlar

Nevşehir ilinde tarım sektörüne yönelik olarak önerilen 5 adet yatırım konusu şöyledir:

- ***Bağcılık***
- ***Baklagil üretimi***
- ***Et ve yumurta tavukçuluğu***
- ***Mantar***
- ***Hindi***

İmalat sanayiinde yapılabilecek yatırımlar

Nevşehir ilinin doğal kaynak potansiyelini değerlendirmeye ve bu ürünlerin katma değerini arttırmaya yönelik 5 adet yatırım konusu önerilmiş olup bu öneriler şöyle sıralanmaktadır:

- ***Patates ürünleri entegre tesisi***
- ***Pekmez, sirke, üzüm suyu tesisi***
- ***Dondurulmuş meyve/sebze tesisi***
- ***Et/ mantar paketlenme tesisi***
- ***Soğutucu imalatı***

4.2.2. Talebi Karşılamaya Yönelik Yatırımlar

Nevşehir ilinde doğal kaynak potansiyelinin değerlendirilmesinin yanı sıra, özellikle yurtiçi talebi ve ihracatı karşılamaya yönelik olarak, gelişme potansiyeli yüksek görülen sektörlere ilişkin yatırımların özendirilmesi de önem taşımaktadır. Bu kapsamda önerilen 9 adet yatırım konusu aşağıda sıralanmıştır.

- ***Zirai aletler imalatı***
- ***Tarım ilaçları***
- ***Karton/viol üretimi***
- ***Gübre***
- ***Soğuk hava deposu***
- ***Prefabrik yapı elemanı***
- ***Seramik***
- ***Turizm Uygulama Okulu***
- ***Toprak analiz laboratuvarı***

4.3. Değerlendirme Kriterlerine Göre Önerilerin Sınıflandırılması

Yörenin doğal, sosyal ve ekonomik koşulları ve potansiyel gelişme çizgileri dikkate alınarak tespit edilen adet yatırım konusunun 9'u A grubunda, 10 'U de B grubunda yer almaktadır.

A grubu içerisinde bulunan ve *sorunsuz* görünen yatırım konularından 5'i tarım – hayvancılık sektöründe, 4'ü de imalat sanayiinde yer almaktadır.

B grubunda bulunan, *belirli koşullara ve ön hazırlıklara bağımlı* olan yatırım konularından 10'nu imalat sanayiinde bulunmaktadır.

Şüphesiz ki, Nevşehir ili ve yöresi için önerilen gerek A ve gerekse B grubu yatırım konuları ön değerlendirme niteliğini haiz olup uygulanabilirlikleri teknik, ekonomik ve mali fizibilite çalışmalarının sonucuna göre netlik kazanabilecektir.

Söz konusu yatırım konularının görece üstünlüklerine göre sınıflandırılması ve önerilen yatırım konularının kuruluş yeri faktörlerine göre değerlendirilmesi, tarım ve hayvancılık sektörü ve imalat sanayii için Tablo 31 ve Tablo 32 'de; Nevşehir ili ve yöresinin sosyo-ekonomik ve doğal koşulları dikkate alınarak önerilen yatırım konularının, tespit edilen kurulu kapasitelerine göre tahmini yatırım tutarları ve yaratacakları istihdam durumları ise Tablo 33 'de verilmektedir.

**TABLO 31 : TARIM VE HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM
KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Kuruluş yeri faktörleri	Faktör Ağırlığı	Bağcılık		Baklagil üretimi		Et/yumurta tavukçuluğu		Hindi		Mantar	
		Puan	Faktör puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1.Pazara yakınlık	3	8	24	9	27	9	27	9	27	8	24
2.Yardımcı malzeme ve hammadde kaynaklarına yakınlık	2	10	20	8	16	9	18	9	18	8	16
3. Taşıma	1	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9
4.İşgücü	1	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
5 Enerji,Yakıt ve su	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
6.Arazi durumu	3	9	27	8	24	9	27	9	27	9	27
7.Sosyal ve kültürel çevre	1	7	7	8	8	9	9	7	7	7	7
8.İklim koşulları	3	9	27	9	27	9	27	9	27	9	27
9.Özendirme önlemleri	2	8	16	7	14	8	16	7	14	7	14
10.Top. Yat. Tut. İşl.Ser. İht ve Fin Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	24	8	16
TOPLAM			166		161		169		173		161
Yatırım yer aldığı görelî üstünlük grubu		A		A		A		A		A	

TABLO 32: İMALAT SANAYİNDE YAPILABİLECEK YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

	Faktör Ağırlığı	Patates ürün. entegre tesisi		Pekmez,sirke üzüm suyu tesisi.		Dondurulmuş meyve/sebze tesisi.		Et/mantar paketleme tesisi.		Soğutucu imalatı	
		Puan	Faktör puanı	Puan	Faktör puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör puanı	Puan	Faktör puanı
Kuruluş Yeri Faktörleri											
1.Pazara yakınlık	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
2.Yard. malz ve hammadde kay. Yakınlık	2	10	20	10	20	8	16	8	16	6	12
3. Taşıma	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
4. İşgücü	2	9	18	9	18	8	16	8	16	7	14
5. Enerji,yakıt ve su	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
6.Arsanın maliyeti, topografik yapısı ve İnşaat maliyeti	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7.Sosyal ve kültürel çevre	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim koşulları	1	9	9	9	9	8	8	8	8	8	8
9.Çevre koşullarına uygunluk	2	9	18	9	18	9	18	8	16	8	16
10.Özendirme önlemleri	2	9	18	9	18	8	16	8	16	7	14
11. Yan sanayiye yakınlık	1	8	8	8	8	8	8	8	8	7	7
12. Üst düzey yöneticilerin ve teknik personelin sağlanması	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
13. İletişim imkanları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Toplam yatırım tutarı,işletme sermayesi ihtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	7	14
15. Finansman imkanları ve bankacılık hiz. Yararlanma	1	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
16.Diğer(Güvenlik ve milli savunmaya uygunluk vs.)	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
TOPLAM			210		210		201		180		167
Yatırımın yer aldığı göreceli üstünlük grubu		A		A		A		B		B	

TABLO 32 : DEVAM(Talebi karşılamaya yönelik yatırımlar)

	Faktör Ağırlığı	Zirai aletler imalatı		Tarım ilaçları		Karton/viol retimi		Gübre		Soğuk hava deposu	
		Puan	Faktör puanı	Puan	Faktör puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör puanı	Puan	Faktör puanı
Kuruluş Yeri Faktörleri											
1.Pazara yakınlık	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
2.Yard. malz ve hammadde kay. Yakınlık	2	7	14	7	14	7	14	8	16	6	12
3. Taşıma	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
4. İşgücü	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	14
5. Enerji,yakıt ve su	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
6.Arsanın maliyeti, topografik yapısı ve İnşaat maliyeti	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7.Sosyal ve kültürel evre	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9.evre koşullarına uygunluk	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
10.Özendirme nlemleri	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Yan sanayiye yakınlık	1	8	8	8	8	8	8	8	8	7	7
12. Üst düzey yöneticilerin ve teknik personelin sağlanması	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
13. İletişim imkanları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Toplam yatırım tutarı,işletme sermayesi ihtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	7	14
15. Finansman imkanları ve bankacılık hiz. Yararlanma	1	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
16.Diğer(Güvenlik ve milli savunmaya uygunluk vs.)	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
TOPLAM											
Yatırımın yer aldığı göreli üstünlük grubu		B		B		B		B		B	

TABLO 32 : DEVAM(Talebi karşılamaya yönelik yatırımlar)

	Faktör Ağırlığı	Prefabrik yapı elemanları		Seramik		Turizm uygulama okulu		Toprak Analiz laboratuvarı	
		Puan	Faktör puanı	Puan	Faktör puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör puanı
Kuruluş Yeri Faktörleri									
1.Pazara yakınlık	3	8	24	8	24	8	24	8	24
2.Yard. malz ve hammadde kay. Yakınlık	2	7	14	9	18	9	18	8	16
3. Taşıma	1	8	8	8	8	8	8	8	8
4. İşgücü	2	8	16	8	16	9	18	8	16
5. Enerji,yakıt ve su	1	8	8	8	8	8	8	8	8
6.Arsanın maliyeti, topografik yapısı ve İnşaat maliyeti	1	8	8	8	8	8	8	8	8
7.Sosyal ve kültürel çevre	1	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8
9.Çevre koşullarına uygunluk	2	8	16	8	16	9	18	9	18
10.Özendirme önlemleri	2	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Yan sanayiye yakınlık	1	8	8	8	8	8	8	8	8
12. Üst düzey yöneticilerin ve teknik personelin sağlanması	2	7	14	7	14	7	14	7	14
13. İletişim imkanları	1	8	8	8	8	8	8	8	8
14. Toplam yatırım tutarı,işletme sermayesi ihtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Finansman imkanları ve bankacılık hiz. Yararlanma	1	7	7	7	7	7	7	7	7
16.Diğer(Güvenlik ve milli savunmaya uygunluk vs.)	2	9	18	9	18	9	18	9	18
TOPLAM			195		199		203		199
Yatırımın yer aldığı göreceli üstünlük grubu		B		B		A		B	

TABLO 33 : ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ TAHMİNİ YATIRIM TUTARLARI VE İSTİHDAM DURUMLARI

SEKTÖRLER	KAPASİTE	T. Yatırım Tutarı (USD)	İstihdam (Kişi)
TARIM VE HAYVANCILIK			
<i>Bağcılık(10 dek. Alanda ve arazi değeri hariç)</i>	7 ton/dönem	7.000	5
<i>Baklagil üretimi</i>	5.000 Ton/yıl	450.000	20
<i>Et /yumurta tavukçuluğu</i>	960 .000 adet/yıl etlik piliç 1.500.000 adet/yıl civciv 42.840.000 adet/yıl yumurta 50.000 adet/dönem civciv	1.200.000	
<i>Hindi</i>	360.000 adet/yıl hindi yetiş.	900.000	50
<i>Mantar</i>	FAB	FAB	FAB
İMALAT SANAYİİ			
<i>Patates ürünleri entegre tesisi</i>	FAB	FAB	FAB
<i>Pekmez ,sirke,üzüm suyu tesisi</i>	25.000 Ton/yıl	9.750.000	247
<i>Dondurulmuş meyve sebze</i>	6.600 ton/yıl şoklama ve şoklu muhafaza	1.170.000	30
<i>Et/ mantar paketleme</i>	FAB	FAB	FAB
<i>Soğutucu imalatı/ Soğuk hava deposu</i>	FAB	FAB	FAB
<i>Zirai aletler imalatı</i>	1.600 adet/yıl harman makinesi 500 adet/yıl römork 400 adet/yıl su tankeri	500.000	60
<i>Tarım ilaçları üretimi</i>	3.000 ton/yıl	335.000	20
<i>Gübre</i>	200.000 ton/yıl kompoze gübre	8.350.000	50
<i>Prefabrik yapı elemanları</i>	1.000.000 m2/yıl (parke taşı,vb.)	4.000.000	120
<i>Karton/viol üretimi</i>	30.000 ton/yıl 120.000.000 adet/yıl	FAB	FAB
<i>Seramik (vitrifiye sağlık gereçleri)</i>	9.000 ton/yıl	1.500.000	200
HİZMETLER			
<i>Turizm uygulama okulu</i>	FAB	FAB	FAB
<i>Toprak analiz laboratuvarı</i>	FAB	FAB	FAB

NOT : Önerilen yatırım konuları ile ilgili kapasite, toplam yatırım tutarı ve istihdam miktarı verileri, fikir verebilmek amacıyla belirtilmiş olup tahmini tutarlardır. Dolayısıyla, fizibilite aşamasında kapasite ve maliyetlerde farklılıklar olması doğaldır.

FAB : Fizibilite Aşamasında Belirlenecek

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Türkiye gibi gelişme sürecini henüz tamamlayamamış bir ülkede, kaynak tahsisinde iktisadi rasyonaliteye uyulması kritik önem arz etmektedir. Söz konusu gelişme sürecinin tamamlanmasında üretim faktörlerinin etkin bir biçimde kullanımı, en uygun zamanda gerekli olan yatırımların milli ekonomiye kazandırılmasıyla mümkün olmaktadır. Bu çerçevede, yatırım projelerinin değerlendirilmesinde, uygun yatırım alanları araştırmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Uygun yatırım alanları araştırması; ilin/ilçenin veya bölgenin kısa ve uzun dönemde beklenen gelişmeleri de dikkate alınarak, önerilebilecek yatırım konuları ile bunların muhtemel kuruluş yerlerini tespit etmeye yönelik çalışmaları içermektedir.

Bu çalışmaları yönlendiren birincil amaç, yöre kalkınmasına katkı sağlayacak, yöre kaynakları ile uyumlu ve pazarlama imkanı yüksek yatırım alanlarının belirlenmesidir.

Uygun yatırım alanları araştırmasının temel inceleme alanı ise ***“kuruluş yeri faktörleri analizi”***dir. Kuruluş yeri faktörleri, belirli bir üretim biriminin belirli bir coğrafi konuma yerleştirilmesi halinde, sözkonusu üretim biriminin maliyeti, satış hasılatı ve sermaye yapısı üzerinde etkili olan tüm konumsal özellikleri içerir. Diğer bir ifadeyle, kuruluş yerinin seçimi, genellikle işletme giderlerinin en düşük, işletme gelirlerinin en yüksek olduğu yerin belirlenmesi sürecini içine alır.

Yatırım projesinde belirlenecek kuruluş yeri, işletmenin amaçlarına ulaşması için gerekli koşulları gerçekleştirebilecek özellikleri taşımalıdır. Bu amaçla; kuruluş yerinin belirlenme sürecinde üç iktisadi unsur (*prodüktivite, ekonomik olma, karlılık*) göz önünde bulundurulmalıdır.

Kuruluş yeri seçimine ilişkin verilecek bir karar, tesisin faaliyeti süresince değiştirilmesi zor ve çoğu zaman mümkün olmayan, değiştirilmesi mümkün olduğunda ise çok yüksek maliyetlere katlanılması gereken bir karardır. Kuruluş yeri kararının bu özelliği, ciddi ve isabetli araştırmaların yapılmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Dolayısı ile, kuruluş yeri seçimine etki eden faktörleri çok iyi bir şekilde tespit etmek ve bu faktörlerin kuruluş

yeri üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini detaylı bir şekilde analiz etmek gerekmektedir.

İktisadi yapının ağırlıklı olarak tarım ve turizmin belirlendiği Nevşehir ilinde; sanayileşme çabalarına her geçen gün daha büyük bir önem atfedilmekte ve gözle görülür bir atılım gerçekleştirilmektedir. Fakat, pek çok yörede olduğu gibi Nevşehir'de de sermaye birikiminin arzulan boyutlara ulaşamaması, sanayileşme çabasının önünde duran en büyük engeldir.

Bu çalışmada Nevşehir ili ve yöresinin mevcut ekonomik ve sosyal dengesizliklerine çözüm getirebilme çabaları kapsamında, kısa ve orta vadede yapılabilirliği mümkün gözüken ve yeni istihdam imkanları yaratabilecek yatırım konusu önerileri geliştirilmiştir. İlin ekonomik ve sosyal koşulları dikkate alınarak yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda belirlenen yatırım konuları öneri niteliğinde olup uygulanabilirlikleri fizibilite çalışmaları sonucunda netlik kazanabilecektir.

Sözkonusu yatırım önerilerinin gerçekleşme yüzdesi ise, şüphesiz ki, potansiyel girişimcilerin Nevşehir ili ve yöresinde yatırım yapmak konusundaki motivasyonlarına bağlı olacaktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- *Bankalarımız 1994, Türkiye Bankalar Birliği, Mayıs 1995.*
- *Bankalarımız 1995, Türkiye Bankalar Birliği, Mayıs 1996.*
- *Bankalarımız 1996, Türkiye Bankalar Birliği, Mayıs 1997.*
- *Bankacılar, Türkiye Bankalar Birliği, Sayı 21, Haziran 1997.*
- *Genel Nüfus Sayımı, İdari Bölünüş, 1990, DİE.*
- *İl ve Bölge İstatistikleri 1994, DİE.*
- *İlgili Resmi Gazeteler.*
- *İller ve Bölgeler İtibariyle Çeşitli Göstergeler, DPT, Kasım 1997.*
- *İller İtibariyle GSYİH 1987-1994, DİE.*
- *İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (1996), DPT, Aralık 1996.*
- *Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer) 1994, DİE.*
- *Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer) 1995, DİE.*
- *Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer) 1996, DİE.*
- *Türkiye Elektrik Dağıtım ve Tüketim İstatistikleri 1995, TEDAŞ.*
- *Türkiye Elektrik Dağıtım ve Tüketim İstatistikleri 1996, TEDAŞ.*
- *Türkiye Elektrik Dağıtım ve Tüketim İstatistikleri 1997, TEDAŞ*
- *Yataklı Tedavi Kurumları İstatistik Yıllığı 1994, T.C. Sağlık Bakanlığı.*
- *Yataklı Tedavi Kurumları İstatistik Yıllığı 1995, T.C. Sağlık Bakanlığı.*
- *Yataklı Tedavi Kurumları İstatistik Yıllığı 1996, T.C. Sağlık Bakanlığı.*
- *Yatırımlarda Devlet Yardımları, T.C. Hazine Müsteşarlığı Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü.*
- *Nevşehir Patates Tarımının Yeri, Üretim, Pazarlama Agro-teknoloji ve Diğer Sorunları Hakkında Araştırma- Nevşehir Ticaret ve Sanayi Odası .1998.*